

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ АВІАЦІЙНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН
КАФЕДРА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН, ІНФОРМАЦІЇ ТА
РЕГІОНАЛЬНИХ СТУДІЙ**

ДОПУСТИТИ ДО ЗАХИСТУ

Завідувач випускової кафедри

_____ Н.Ф.Ржевська

« ____ » _____ 2021 р.

**ДИПЛОМНА РОБОТА
ВИПУСКНИКА ОСВІТНЬОГО СТУПЕНЯ БАКАЛАВР
ЗА СПЕЦІАЛЬНІСТЮ 291 «МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ, СУСПІЛЬНІ
КОМУНІКАЦІЇ ТА РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ»
ЗА ОСВІТНЬО-ПРОФЕСІЙНОЮ ПРОГРАМОЮ
«МІЖНАРОДНІ ВІДНОСИНИ»**

Тема: «Міжнародні організації в протидії тероризму»

Виконавець: студентка 4 курсу, 408 групи, Мінчук Олександра Андріївна

Науковий керівник: доктор політичних наук, проф., професор кафедри міжнародної інформації Рижков Микола Миколайович

Нормоконтролер:

_____

(підпис)

_____

(П.І.Б.)

КИЇВ 2021

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ.....	3
ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ I. ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ХХІ СТОЛІТТЯ	8
1.1. Теоретичні основи дослідження поняття тероризму.....	8
1.2. Класифікація тероризму за напрямками	10
1.3. Основні причини тероризму	18
1.4. Вплив глобалізаційних процесів на поширення тероризму.....	21
РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНА СИСТЕМА БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ	25
2.1. Особливості міжнародно-правових аспектів боротьби з тероризмом	25
2.2. Аналіз ролі ООН у боротьбі з тероризмом	30
2.3. Діяльність міжнародних організацій з протидії тероризму.....	39
РОЗДІЛ III. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРОРИЗМУ	53
3.1. Побудова ймовірних сценаріїв розвитку тероризму	53
3.2. Визначення інструментів протидії у зв'язку з новими викликами.....	59
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	69

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ ПОЗНАЧЕНЬ

ООН – Організація Об'єднаних Націй

ФБР – Федеральне бюро розслідувань США

ГА ООН – Генеральна Асамблея Організації Об'єднаних Націй

ОБСЄ – Організація з безпеки і співробітництва в Європі

НАТО – Організація Північноатлантичного договору, Північноатлантичний Альянс

ОАЄ – Організація Африканської Єдності

АС – Африканський Союз

ОДКБ – Організація Договору про колективну безпеку

ШОС – Шанхайська організація співробітництва

МАГАТЕ – Міжнародне агентство з атомної енергії

ІНТЕРПОЛ – Міжнародна організація кримінальної поліції

АСЕАН – Асоціація держав Південно-Східної Азії

ЗМЗ – зброя масового ураження

ХБРЯ – хімічна, біологічна, радіологічна та ядерна зброя

ХАМАС – палестинський ісламістський рух

США – Сполучені Штати Америки

ВСТУП

Актуальність теми. Протягом останніх десятиліть тероризм відіграє важливу роль у формуванні світового ландшафту безпеки. Тероризм – це явище, яке постійно змінюється та швидко пристосовується до змін у світовому соціально-політичному середовищі. Деякі з цих змін сприяють спроможності терористів діяти, залучати фінансування та розвивати нові можливості. Технологія зброї стає все більш доступною, а купівельна спроможність терористичних організацій зростає.

На даний момент проблема тероризму та антитероризму є актуальною для усієї світової спільноти, оскільки терористичні мережі розташовані у багатьох країнах, вони мають значні фінансові ресурси, високотехнологічне обладнання та зброю, чим створюють своєрідний тип загрози, який не має кордонів.

Якщо наприкінці ХХ століття тероризм мав більш внутрішньодержавний характер, то на рубежі ХХІ століття прояви тероризму посилились внаслідок глобалізаційних процесів та набули міжнародних масштабів. У зв'язку з цим почали з'являтися нові виклики та загрози для міжнародної безпеки.

Точкою відліку оголошення так званої війни проти тероризму стало 11 вересня 2001 р., коли 19-ма бойовиками, пов'язаних з ісламською екстремістською групою «Аль-Каїда», було захоплено чотири літаки та проведено серію терактів на території США. Ця подія стала наймасштабнішим терористичним актом за всю історію та дала політикам зрозуміти, що для запобігання подібним подіям потрібні дії. В результаті боротьба з тероризмом стала головним пріоритетом багатьох держав та організацій.

Зіткнувшись з новими викликами, міжнародна спільнота була вимушена переглянути свою політику щодо боротьби з тероризмом. У держав з'явилась чітка потреба мобілізуватися разом та зменшити загрозу транснаціонального тероризму.

Саме тому було вирішено, що проводити ефективну боротьбу з тероризмом можливо лише шляхом ефективних колективних дій з партнерами по всьому світу.

Сучасні прояви тероризму та ймовірні сценарії розвитку цього явища потребують від міжнародної спільноти швидкого реагування на нові виклики та імплементації нових інструментів у протидії тероризму. Саме тому питання ролі міжнародних організацій в протидії міжнародному тероризму є надзвичайно важливим.

Наразі, існує ряд міжнародних організацій або ж їх підрозділів, які займаються питанням боротьби з тероризмом. Серед них: ООН, ЄС, НАТО, Інтерпол, ШОС, АС, ОБСЄ та інші. Вони відіграють вирішальну роль у створенні міжнародно-правових рамок та контролі за їх виконанням, які забезпечують важливу основу співпраці між державами у боротьбі з тероризмом та притягненні терористів до відповідальності. Також, міжнародні організації та компетентні органи виробляють стратегії по запобіганню здійснення терористичних акцій та проводять практичні заходи щодо протидії в цілому. Також існує безліч різних міжнародних функціональних органів, які займаються боротьбою з фінансуванням тероризму, авіаційною та морською безпекою, сприяють встановленню стандартів та технічному співробітництву. Провівши дослідження, можна визначити чи дійсно є ефективною їх діяльність і чи є перспективи подолання тероризму як загального явища.

Наукова гіпотеза дипломної роботи базується на доведенні того факту, що міжнародні організації є ключовими суб'єктами у боротьбі з тероризмом та здійснюють ефективну політику протидії.

Мета дослідження – визначити роль та особливості методів боротьби міжнародних організацій з тероризмом, спрогнозувати майбутні тенденції розвитку тероризму та сформулювати рекомендації щодо боротьби з новими викликами.

Зазначена мета передбачає виконання таких наукових **завдань**:

- дослідити поняття «тероризм»;
- розглянути явище тероризму в умовах глобалізації;
- проаналізувати значення та специфіку діяльності міжнародних організацій у боротьбі проти тероризму;
- ознайомитись з основними конвенціями та угодами, створених з метою зменшити вплив тероризму на світову спільноту;
- дослідити чи є ефективними методи протидії міжнародному тероризму та визначити майбутні перспективи розв'язання проблеми тероризму.

Об'єктом є дослідження явища міжнародного тероризму в сучасних умовах.

Предметом дослідження є роль міжнародних організацій у протидії тероризму.

Методи дослідження:

- метод спостереження використано під час аналізу наукових робіт;
- метод порівняння використано під час аналізу інструментів протидії міжнародних організацій;
- метод контент-аналізу використано під час вивчення наявних матеріалів стосовно досліджуваної проблеми;
- метод узагальнення використано для підведення підсумку проведеного дослідження та вироблення відповідного прогнозу.

Практичне значення даної дипломної роботи полягає в тому, що її матеріали можуть бути використані у практичній діяльності осіб (науковців та студентів), які зацікавлені у цьому питанні та займаються вивченням даної проблематики.

Огляд використаної літератури. Сучасний міжнародний тероризм є об'єктом пильної уваги багатьох науковців та дослідників, представників соціально-політичних наук. Проблемами дослідження особливостей сучасного

тероризму займались такі дослідники як В. Антипенко [1], М. Гринчук [4], Грицайчук Н.О [20], Петрищев В. Е. [46]. Ю. Горбунов [17], Н. Каннунікова [25], Х. Кілесханов [26], А. Лижнеков [33], В. Неволя [41], Ф. Омер [44] аналізували роль окремих міжнародних організацій в протидії тероризму.

Структура й обсяг дипломної роботи: Дипломна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та списку використаних джерел.

РОЗДІЛ I. ТЕРОРИЗМ ЯК ЗАГАЛЬНЕ ЯВИЩЕ ХХІ СТОЛІТТЯ

1.1. Теоретичні основи дослідження поняття тероризму

Тероризм – це глобальне явище, яке легко розпізнати, але важко дати єдине визначення. Явище тероризму привертає увагу багатьох науковців, політиків та широку громадськість через численні трагедії, які призводять до значних втрат та становлять загрозу людству, яке незалежно від релігійної віри та приналежності засуджує тероризм.

Незважаючи на широке використання терміна «тероризм», багато науковців сходяться на думці, що не існує універсального визначення даного поняття. Однією з причин цього є те, що «терорист для однієї людини є борцем за свободу іншої людини» [31]. Відповідно, це підкреслює необхідність серйозного наукового вивчення даного терміна, як раціонального та наукового підходу до проблеми в цілому.

Як правило, науковці описують його відповідно до певних соціально-економічних та політичних умов. Наприклад, якщо тероризм розглядається у контексті соціальних та економічних проблем, його концептуалізують як конфлікт у суспільстві між бідними та багатими. Очевидно, що поняття «тероризм» тлумачиться з урахуванням різних мотивів та причин.

На сьогодні, існує досить багато визначень тероризму. Окреслення поняття «тероризм» є важливою складовою у дослідженні тероризму як явища. Багаторазові тлумачення не просто ускладнюють процес визначення поняття тероризму, а й становлять серйозну загрозу світовій безпеці, оскільки це негативно впливає на розробку ефективного антитерористичного законодавства. Американський історик, політолог та дослідник явища тероризму Уолтер Зеєв Лакер зазначав: «не повинно бути перешкод через те, що немає конкретної наукової теорії тероризму» [19, 243].

Протягом свого існування, поняття «тероризм» постійно зазнавало змін. «Тероризм» походить від латинського «terrere», що означає страх або жах [31]. У поєднанні з французьким суфіксом *isme* (практикувати) означає «викликати страх» [97, с. 5].

Вперше, це поняття було використано у 1790-х роках, щоб пояснити термін терору, який використовували революціонери під час Французької революції проти опозиції. Наприклад, Якобінська партія М. Робесп'єра застосовувала режим терору, який передбачав масові страти на гільйотині [81]. У цьому прояві терор передбачає акт насильства з боку держави над своїми ворогами.

З ХХ століття цей термін використовується для опису терористичних актів, вчинених недержавними або субнаціональними утвореннями, спрямованих прямо чи приховано на уряд, намагаючись вплинути на політику або зруйнувати чинні режими [84, с 15].

В українському словнику слово «терор» пояснюється як «один із найжорстокіших видів боротьби із використанням насильства та нанесення фізичних ушкоджень» [7].

Політичний філософ Майкл Вальцер писав: «Тероризм – це вбивство безвинних людей, метою якого є поширення відчуття страху серед населення та примус політичних лідерів до дій, вигідних терористам» [34].

У визначенні Оксфордського словника тероризм пояснюється, як «використання насильницьких дій для досягнення політичних цілей або змушення уряду до певних дій». А термін «терорист» означає людину, яка намагається підтримати свої погляди погрозами та залякуванням [73].

У Міжнародній Женевській конвенції 1937 р. зазначено, що міжнародний тероризм – це «злочинні дії проти держави, основною метою яких є тероризування конкретних осіб, групи осіб, або суспільства в цілому» [79].

Від 1994 року Генеральною Асамблеєю ООН було прийнято Декларацію щодо застосування заходів придушення міжнародного тероризму. У ній було

визначено, що тероризм це – «злочинні дії, призначені або розраховані на те, щоб спровокувати стан терору, орієнтований на громадськість, задля певних цілей. Ці дії за будь-яких обставин невинуваті, незалежно від політичних, філософсько-ідеологічних, расових, етнічних чи релігійних міркувань, на які можна посилались для їх виправдання» [55, с. 144].

У листопаді 2004 року Генеральний секретар ООН наголосив, що тероризмом вважається будь-яким акт «...призначений для заподіяння смерті або серйозних тілесних ушкоджень цивільним. Терористи використовують методи залякування населення, щоб таким чином примусити уряд чи міжнародну організацію прийняти або утриматися від будь-якого рішення» [21, с. 53].

Інші визначення пояснюють акти тероризму, незалежно від їх політичної мотивації, як звичайний злочин. До прикладу, Федеральне бюро розслідувань США (ФБР) дає визначення як міжнародному, так і внутрішньому тероризму як «злочинні та насильницькі дії» [95].

З вищенаведених прикладів, можна зробити висновок, основною метою проведення терористичних атак є вплив на політику. Тобто, тероризм передбачає прагнення до влади: влада домінування та примусу, залякування та контролю і, зрештою, здійснення фундаментальних політичних змін.

1.2. Класифікація тероризму за напрямками

Терористична діяльність постійно набуває нових форм та адаптується до новітніх умов. Міжамериканська комісія з прав людини у 1970 році, досліджуючи питання тероризму, постановила, що давати класифікацію тероризму потрібно після проведення аналізу мотивів здійснення терористичних актів.

І, як результат, було виокремлено: тероризм з політичним мотивом, тероризм з соціальним мотивом та тероризм мотивований певними ідеологічними чинниками [16].

Англійський експерт, який досліджував тероризм, Пол Вілкінсон розробив концепцію, у якій він поділяв тероризм на «революційний тероризм», «підреволуційний тероризм» та «репресивний тероризм». «Революційний» тероризм – це вид тероризму, який здійснюється з використанням надзвичайних форм політичного тиску з метою змінити політичну систему. Такий тип тероризму зазвичай пов'язаний з групами, які по-різному сповідують прихильність до марксизму і прагнуть покласти край капіталізму, приходу диктатури пролетаріату та прагнуть змінити чинну владу. Революційна мета покликана покласти край експлуатації лише одного сегмента суспільства, тобто робітничого класу, підштовхуючи суспільство до нової та більш справедливої стадії розвитку.

«Підреволуційний» тероризм менш радикальний і спрямований лише на певні зміни всередині політичної системи. Термін «репресивний» використовується для пояснення умов, в яких терористична діяльність конкретної держави спрямована на іншу державу або ж опозицію [45, с. 88].

Найбільш чітку класифікацію дають А. Дмитрієв та І. Залісін [23, с.53]. Вони поділяють тероризм за:

- за територіальною ознакою (терористичні акти проводяться всередині країни або на території іншої держави);
- за роллю суб'єкта тероризму (державний тероризм та недержавний тероризм);
- за рівнем організації (спонтанний, організований);
- за масовістю (одноосібний, груповий)
- за періодичністю (одноразовий теракт, повторювані теракти);
- за тяжкістю;
- за рахунок спрямованості та глибини соціальних змін (реформатори, радикали, консерватори);
- через методи впливу (привертаючий увагу та функціональний);

- за озброєнням (з або без використання зброї).

Американським дослідником Дж. Мотлі було запропоновано класифікувати терористичні організації за ідеологічною спрямованістю, поділяючи на правих та лівих [9, с. 66]. Терористичні організації, які належать до правої групи характеризуються як ультрарадикальні, з високим рівнем організації та координацією дій в міжнародному масштабі. Часто, вони діють в інтересах держави й не притягуються до кримінальної відповідальності. Наприклад, в США існує екстремістська група «Ліга захисту євреїв», яка була створена з метою захисту прав євреїв, але досить швидко вектор діяльності був змінений на терористичний [62].

Терористичні організації, які належать до лівої групи, також характеризуються як ліво-марксистські організації та орієнтуються на ідеології марксизму, ленінізму, троцькізму, анархізму. Метою таких організацій є зміна чинного соціального ладу чи політичного устрою. Серед представників лівої групи можна виокремити «Червоні бригади», які діяли на території Італії у 1970-их. Вони здійснювали акти насильства в Італії щодо інших італійців, щоб заручитися підтримкою італійців робочого класу за ідею революції проти держави [30].

Існує ще одна досить поширена типологія, яка поділяє тероризм на державний, недержавний та транснаціональний (міжнародний) [57, с. 331]. Поняття «державний тероризм» почав використовуватись у науковому контексті після того, як Генеральна Асамблея ООН прийняла Резолюцію, яка підкреслювала «неприпустимість проведення політики національного тероризму або будь-яких дій, які здійснює певна держава, задля підриву соціальних і політичних систем інших суверенних держав» [18, с. 359].

Усі уряди, починаючи від демократій до диктатур, застосовують владу для збереження порядку та підтримки внутрішньої безпеки. Вони також реагують на спроби змінити порядок у внутрішній владі. Коли це відбувається, деякі режими

застосовують репресивні варіанти, іноді з насильством і примусом. Таким чином, внутрішній тероризм є офіційним застосуванням політики авторитарного придушення противладних проявів. Залякування та примус застосовуються до ворогів держави, які офіційно оголошені загрозами бажаному порядку.

Політичне насильство, ініційоване урядом, є потенційно найбільш руйнівним проявом терористичного насильства. Зважаючи на те, що державі доступні широкі ресурси, відповідно високий рівень насильства цілком імовірний. Наприклад, поодинці терористи просто не володіють тими ресурсами, робочою силою, організаційними здібностями, які доступні урядам. Здатність держави брати участь у репресіях та інших актах насильства значно перевершує масштаби більшості потенційних актів насильства практично всіма дисидентськими терористичними угрупованнями, за винятком середовищ, в яких громади ведуть громадянську війну один проти одного [3].

Недержавний тероризм – це застосування методів насильства терористичними групами, які відносяться до державних органів або є опозицією [46]. Основним методом державного тероризму вважаються репресії, а у недержавному тероризмі – це проведення терористичних актів. Інколи, державний тероризм спонукає до проявів недержавного тероризму, коли у опозиції відсутні дієві методи боротьби з чинним політичним режимом.

Також уряди використовують тероризм як інструмент зовнішньої політики. Проводячи таку політику, держави обирають низку відкритих та прихованих альтернатив у внутрішній та міжнародній системах.

На міжнародному рівні уряди визначають свої національні інтереси в контексті економічних, ідеологічних чи політичних пріоритетів, а також захищають ці пріоритети у співпраці чи конкуренції з міжнародним співтовариством. З практичної точки зору це, безперечно, логічний варіант, оскільки держави не завжди можуть розгорнути свої збройні сили на міжнародному рівні з ймовірністю успішного досягнення своїх стратегічних

цілей і завдань. Для держав, які переслідують агресивні міжнародні цілі та завдання, тероризм, що фінансується державою, є більш ефективним і несе менший ризик серйозних і довготривалих наслідків. Якщо його прийняти як політику, вона відносно недорога, менш ризикована, ніж відкрита війна, і може бути корисною. Уряди, які фінансують терористичні рухи як довірені особи, можуть тим самим порушити ворожі інтереси, в той же час отримуючи сприятливі результати.

Відповідно до Кодексу ООН, присвяченого злочинам проти світової безпеки, «міжнародний тероризм» пояснюється як «діяння, організація, підтримка чи фінансування терористичних груп іноземними агентами чи державами» [48]. Міжнародний тероризм, як явище, почав активно поширюватись у світі наприкінці ХХ століття, хоча прояви терору відслідковувались і набагато раніше. Починаючи з 1970-их років, щорічно у світі проводились сотні терактів. До того ж, у період з 1970 до 1980 рр. майже у кожній країні Європи діяла певна терористична організація [67].

У міжнародному праві міжнародний тероризм відноситься до конвенційних злочинів, які включають нелегальну міграцію та работоргівлю, наркобізнес, підробку грошей, піратство, обіг заборонених ядерних та хімічних відходів [5, с. 61]. Міжнародний тероризм офіційно визнаний однією з глобальних загроз, яка порівнюється із ядерною війною або екологічною катастрофою [10, с. 39].

Досить часто, акти міжнародного здійснюються, щоб привернути увагу міжнародної спільноти до певного внутрішнього конфлікту.

Вибір міжнародного тероризму як тактики є навмисною спробою залучити негайну увагу ЗМІ, тим самим дозволяючи порівняно слабким рухам отримати максимальний вплив. Невеликі повстанські рухи розуміють, що вимагання, вибухи, вбивства та викрадення людей «мають успіх» на міжнародній арені, маніпулюючи глобальними ЗМІ, політичними лідерами чи урядами в цілому.

Більш того, сучасна епоха засвідчила співпрацю між злочинними транснаціональними групами та терористичними рухами. Ця співпраця становить серйозну загрозу для міжнародної спільноти, адже взаємозалежність цих двох явищ полягає в тому, що їх інтереси зближуються як класичні ринкові поняття попиту та пропозиції – глобальний попит на конкретні товари терористичних груп та екстремістів та забезпечення цього попиту злочинними організаціями. Деякі заколоти стали самоокупними, залучаючи себе до транснаціональних злочинних підприємств, наприклад таких як торгівля наркотиками.

Сучасна транснаціональна організована злочинність спеціалізується на торгівлі людьми, зброєю та наркотиками [58, с. 191]. Ця система міжнародних незаконних підприємств дуже велика. Деякі підприємства стали великим незаконним бізнесом, які часто розгортають воєнізовані підрозділи силових структур. Як виробництво наркотиків, так і транснаціональна торгівля приносять величезний прибуток учасникам, і завдяки цьому злочинні організації беруть участь у задокументованих прикладах терористичного насильства. Зазвичай це відбувається у двох середовищах: по-перше, насильство, здійснене традиційними злочинними підприємствами, мотивованими для отримання прибутку; по-друге, насильство з боку політично мотивованих кримінально-політичних підприємств.

Також варто звернути увагу на такий різновид тероризму, як кібертероризм.

В сучасних умовах розвитку інформаційних технологій, злочинцям набагато легше досягти своїх цілей шляхом кібертероризму. Кібертероризм фігурує серед найбільших загроз безпеці вже щонайменше десятиліття. У тематичній літературі пропонується ряд різних визначень кібертероризму. Загалом можна виділити, що кібертероризм – це політично або соціально мотивовані напади на комп'ютери, мережі та інформацію, що здійснюються через інші комп'ютери або фізично, при заподіянні травм [4, с. 34].

Один з перших інцидентів, який можна вважати аналогічним сучасним проявам кібертероризму, відбувся в 1997 році, коли, як стверджувалося, етнічні тамільські партизани надіслали посольству Шрі-Ланки тисячі електронних повідомлень електронною поштою [74, с. 268]. Напад, як стверджується, є першим відомим нападом терористів на комп'ютерну систему країни, але досі не класифікується як явний випадок кібертероризму. У відповідь на зростаючу кількість політично мотивованих хакерських атак та кібератак, у звіті Центру стратегічних та міжнародних досліджень 1998 року під назвою «Кіберзлочинність, кібертероризм, кібервійни, запобігання електронному ватерлоо» висунуто одне з перших загальнодоступних визначень кібертероризму. Цей термін визначався так: «кібертероризм означає умисні, політично вмотивовані напади окремих груп на інформаційні та комп'ютерні системи, внаслідок чого кіберзлочинці отримують доступ до закритих програм та даних, що в подальшому призводить до насильства та шантажу» [70].

Також багато науковців поділяють тероризм на етнічний та релігійний. У новому тисячолітті тероризм, мотивований вірою, змусив міжнародну спільноту подивитись новим поглядом на проблему завдяки своєму потенційному масштабу насильства. Колишнє терористичне середовище, в якому домінували ідеології класових конфліктів та антиколоніальне визволення, було витіснене новими агресивними сектантськими рухами та ідеологіями.

На сьогодні, підтримка сектантських рухів залишається сильною і міцною серед багатьох груп населення.

Основні риси релігійного тероризму пояснюють, чому так багато прихильників релігій виправдовують мотивоване віруванням насильство. Цей тип тероризму є формою політичного насильства, яке мотивується абсолютною вірою в те, що потойбічна сила (своє божество) надає перевагу тим, хто здійснює насильство, мотивоване вірою, і, отже, винагородить винних у потойбічному світі, схожому на рай. Деякі релігійні групи використовують міжнародний

тероризм, щоб підірвати та врешті-решт повалити панівний релігійний порядок, який вони вважають корумпованим. Ця форма тероризму прагне примусити послідовників інших релігій прийняти верховенство своєї релігії.

Серед прикладів релігійного тероризму можна навести:

- Газова атака в Токіо проведена релігійно-терористичною групою «Аум Сінрікьо» [13];
- Теракт 11 вересня 2001 року, здійснений членами «Аль-Каїди» на території США;
- Напади у двох містах Норвегії (Осло та Утойя) 2011 року, здійснені ультраправим націоналістом Андерсом Брейвіком [88].

На мою думку, застосування релігійної віри як виправдання терористичного насильства залежить від політичного, соціального та культурного середовища релігійних дисидентських рухів. Тероризм, мотивований релігією, ймовірно, і надалі буде переважною рисою сучасного терористичного середовища. Цей різновид тероризму існував і раніше, в якому домінували ідеологічний та антиколоніальний тероризм, наразі він розширився за масштабами, кидаючи виклик національній та міжнародній стабільності. Тенденції говорять про те, що релігійні терористи продовжуватимуть діяти як на міжнародному рівні, так і на національному рівні проти ворожих їм режимів.

Етнічний тероризм – це жорстока форма боротьби, яка, як правило, проводиться у відповідь на утиски прав окремих націй чи етнічних груп [32].

Етнічні групи – це культурні спільноти, засновані на вірі у спільне походження та спільну культуру [56, с. 66]. У 2016 році чотири з п'яти найбільш активних терористичних організацій були пов'язані з етнічними та етно-релігійними групами (пуштунськими, іракськими сунітами та курдами) [90].

Етнічний тероризм часто поєднується з релігійним. Водночас, він значно відрізняється від насильства, що здійснюється з ідеологічних, релігійних чи фінансових мотивів. Головною метою етнічного тероризму є зміна

адміністративно-територіального устрою держави в цілому або надання окремого правового статусу певному територіальному утворенню всередині держави.

Відомими прикладами таких терористичних організацій є: Ірландська республіканська армія, Баскська Батьківщина і Свобода, карабахські вірмени, Робоча партія Курдистану, «Хезболла», «Хамас», сицилійські сепаратисти та ін. [8, с.75].

Наукові дослідження типологічних класифікацій тероризму корисні для розуміння терористичного середовища. Це також дозволяє дослідити мотивацію, якою керуються терористи, які можуть допомогти у розробці методів боротьби з тероризмом, спеціально адаптованих до типу нападу або загрози. Попри різницю, усі типології тероризму – це загроза світовій безпеці, а, отже, вони повинні контролюватися та класифікуватися для подальшого вдосконалення контр-стратегій протидії тероризму.

1.3. Основні причини тероризму

Найбільш сприятливими для виникнення тероризму та активізації терористичної діяльності є екстремальні умови, перехідні етапи розвитку суспільства, його кризовий стан. У такі періоди через руйнування існуючої системи цінностей створюється певний емоційний фон, а базові відносини і соціальні зв'язки характеризуються нестійкістю і жорсткими конфліктами. В результаті в масовій свідомості формуються настрої невпевненості, несправджених очікувань, страху, озлобленості й агресивності. У такій атмосфері легко сприймаються екстремістські заклики до акцій протесту.

Також, на виникнення, поширення та розвиток тероризму впливає низка політичних, економічних, соціальних, ідеологічних, етнонаціональних та правових факторів. Тероризм є привабливою стратегією для груп різних

ідеологічних переконань, які кидають виклик державі, а також для груп, які хочуть деморалізувати уряд, спровокувати режим насильства чи «надихнути» послідовників. Вочевидь, головною метою проведення терористичних актів на території інших держав є дестабілізація іншої держави на міжнародній арені як опонента.

З метою породження страху та морально-психологічного тиску на свідомість населення, терористи викрадають людей, займаються захопленням заручників, влаштовують масову стрілянину та ін. Жертви та місця терактів часто ретельно підбираються з урахуванням їх шокової цінності. Школи, торгові центри, автобусні та залізничні вокзали, ресторани та нічні клуби обираються з розрахунком на те, що там знаходиться велика кількість людей. Також, є розрахунок на те, що у таких місцях представники цивільного населення почуваються спокійно. Серед основних цілей іноді обирають цілі, які є важливими економічними чи політичними об'єктами, наприклад, посольства чи військові установи. Терорист розраховує на те, що почуття терору, яке породжують ці акти, спонукатиме населення до тиску на політичних лідерів, задля досягнення певної цілі.

Перший фактор проявів тероризму – це політика. Невдоволення державною політикою або політичний режим може призвести до тероризму.

У такому випадку терористи вважають, що уряд при владі не зацікавлений у забезпеченні добробуту громадян, а мирні шляхи не привертали увагу. Тобто, низька ефективність діяльності державних та правоохоронних органів, політичних реформ та інструментів захисту громадян може спровокувати прояви тероризму [61, с. 57].

З проблемою тероризму тісно пов'язані економічні фактори. Поширеність бідності, масового безробіття та відсутність державного росту – інші фактори сприяння тероризму.

Серед соціальних причин можна виділити формування соціальних верств населення відповідно до рівня забезпеченості, поділ на багатих та бідних, ріст рівня злочинності, зниження духовного та морального рівня населення, культ насильства.

Іншою причиною тероризму є релігія. Він взаємодіє з іншими факторами, і в крайніх випадках, таких як релігійний фанатизм, релігійні активісти можуть розглядати як ворогів ті держави або групи людей, які, на їхню думку, суперечать їхній релігійній практиці чи поглядам.

До етнонаціональних факторів можна віднести загострення міжнаціональних відносин, нерівність між різними національними групами на території однієї країни, діяльність радикальних, екстремістських націоналістичних організацій та проведення націоналістичної політики керівної еліти.

Правові фактори також грають значну роль. Відсутність єдиного поняття «тероризм», недостатньо ефективно внутрішньодержавне та практичне міжнародне регулювання також є одними з причин швидкого поширення тероризма [63, с. 2].

Підсумовуючи, можна тезово виокремити основні причини тероризму:

- Відсутність демократії, громадянських свобод та верховенства права;
- екстремістські ідеології;
- незаконні чи корумповані уряди;
- потужні зовнішні суб'єкти, які підтримують нелегітимні уряди;
- репресії з боку іноземної окупації або колоніальних держав;
- досвід дискримінації за етнічним чи релігійним походженням;
- нездатність або небажання держави інтегрувати певні соціальні класи;
- соціальна несправедливість.

1.4. Вплив глобалізаційних процесів на поширення міжнародного тероризму

Глобалізація та міжнародний тероризм – це тісно пов'язані явища. Глобалізація – це процес, під час якого зростає інтеграція та взаємозалежність світових економік, культур та населення [59].

Глобалізація охоплює всі політичні події, які відбуваються на світовій арені, включаючи глобальне розповсюдження воєнного потенціалу у всьому світі, розширення телекомунікацій та матеріальну нерівність населення світу. Тобто, країни «третього світу» в умовах глобалізації гостріше відчувають свою економічну відсталість та агресивніше сприймають насадження цінностей Заходу. Це, в свою чергу, сприяло радикалізації настроїв населення багатьох держав та появі нових форм насильства [83]. З розвитком глобалізації проблеми зростають, ускладнюючи їх вирішення. Одним із найбільших викликів, що виникли внаслідок глобалізації, є зростання тероризму.

Тероризм в умовах глобалізації вважається найнебезпечнішою загрозою міжнародній безпеці у двадцять першому столітті. Усунення бар'єрів через Північноамериканську зону вільної торгівлі та у Європейському Союзі, сприяло як законним переміщенням між країнами, так і незаконним.

Підвищена проникність міжнародної системи також посилила здатність недержавних організацій збирати розвідувальні дані, адже держави не є єдиними дійовими особами, зацікавленими у зборі, розповсюдженні або наживі з такої інформації. Терористи мають спрощений доступ до отримання потужних технологій та складних засобів вербування. Глобалізація тероризму є, мабуть, головною загрозою довгостроковій стабільності в міжнародній системі.

Цілі міжнародного тероризму також змінилися в результаті глобалізації. Міжнародний тероризм стає таким, як будь-яке інше глобальне підприємство. Але перевага глобалізації полягає в тому, що міжнародна реакція на терористичні

мережі спричинила посилення, співпраця держави з державою у сфері правоохоронних органів, розвідки та особливо фінансового контролю є сферами помітних нововведень.

На початку 1990-х рр. кордони між внутрішньодержавним та міжнародним тероризмом почали поступово зникати. Деякі дослідники називали це явище супертероризмом [80, с. 206]. І однією із головних причин, що сприяли виходу тероризму на міжнародну арену науковці називають глобалізацію.

З одного боку, глобалізація між різними країнами має низку переваг та приносить великий прибуток суб'єктам у багатьох сферах. Основні розробки в багатьох галузях, таких як: економічна, технологічна, наукова, розвиток high tech, розвиток у військовій галузі, вдосконалення обладнання та систем завдяки глобалізації охоплюють майже всі куточки земної кулі. Усі ці досягнення мають ще більший вплив завдяки глобалізації. З іншого боку, глобалізація несе за собою ризики, що мають довгострокові наслідки, особливо з точки зору зростання тероризму. Внаслідок значного розвитку та «розмиття» кордонів між державами, глобалізація створює великий виклик безпеці всіх країн. Ці засоби глобалізації також забезпечили можливості для терористичних груп та різних терористичних організацій, які діють по всьому світу і мають доступ до різних країн.

Успішність проведення терористичних атак сильно залежить від розвитку транспорту, інформаційних технологій, розвідки та фінансів. Глобалізація головним чином сприяла розвитку та вдосконаленню цих сфер. Якби світ не був глобалізованим, вибухи, викрадення людей та інші види терористичних актів все ще існували б, але без тих самих можливостей вони не мали б такої міжнародної ефективності чи значущості, як сьогодні. Окрім усіх своїх позитивних аспектів, глобалізація може сприяти зростанню та координації прихильників тероризму, особливо за допомогою Інтернету [20].

В умовах глобалізації, тероризму легше поширюватись та виходити за межі національних кордонів. Коли існує ймовірність виникнення певних проблем,

терористи спокійно можуть переміститись до іншої країни. У епоху до глобалізації, коли кордони були більш суворо встановлені, відносини та свобода пересування були обмежені, економіка була більш-менш контрольована урядом, а недержавні структури були досить слабкими. В умовах сьогодення, вони мають власні чіткі можливості та цілі. Терористи, як приклад цих недержавних утворень, отримують багато переваг в умовах глобалізації.

На жаль, у новому світі терор глобалізувався раніше, ніж це зробили демократії. Оскільки світ глобалізований, терористичні акти зараз націлений на ліберально-демократичний, глобалізований світ, а саме на розвинені країни.

В таких умовах з будь-яким проявом тероризму важко впоратися. Терористичні атаки 11 вересня дали зрозуміти, що тероризм, який розвивається внаслідок глобалізації є більш суттєвою загрозою не лише з точки зору його наслідків, а й ресурсів. А кібертерор після ядерного, біологічного та хімічного терору стає новим викликом для світу.

На даний момент збільшилася можливість того, що терористичні угруповання можуть впливати на різних людей, роблячи їх частиною злочинної діяльності не лише в межах однієї країни із використанням соціальних мереж [1, с. 43].

Також в умовах глобалізації з'явилися більше можливостей для фінансування тероризму. Однією з ознак надходження фінансів до терористичних організацій є те, що вони можуть бути як легальними, так і нелегальними. До нелегального фінансування відносяться кошти, які були використані на злочинну діяльність, торгівлю наркотиками, організацію контрабанди, можуть привернути увагу відповідних органів та притягнути осіб, які займаються спонсорством до кримінальної відповідальності. Відмивання грошей та фінансування тероризму часто пов'язані між собою. Коли правоохоронні органи можуть виявляти та запобігати відмиванню коштів, це може також перешкоджати використанню цих коштів для фінансування актів

терору. Боротьба з відмиванням грошей є ключовим фактором для фінансування тероризму. Замість того, щоб намагатись зловити злочинця у змові чи скоєнні терористичного акту іншими способами, правоохоронці можуть вирішити проблему з грошової сторони, переслідуючи потік фінансування, що підтримує діяльність [82].

Отже, не дивлячись на усі плюси глобалізованого світу, все ж, можна зробити висновок, що глобалізація сприяла зростанню тероризму з регіонального явища на глобальне. Глобалізація збільшила технічні можливості терористів і надала їм глобального охоплення, але і не змінила принципового факту, що тероризм представляє радикальні погляди меншості світового населення. Наприклад, розвиток технологій, пов'язаних з глобалізацією, дозволив терористичним угрупованням спростити процес вербування, фінансування, пропаганди, навчання, підбурювання до терористичних актів, збору та розповсюдження інформації для терористичних цілей. З іншого боку, глобалізація змінила масштаби тероризму, але не його природу. Переваги, які глобалізація дає терористам, не є ні односторонніми, ні абсолютними. Ті самі технології та процеси також забезпечують ефективність засобів для боротьби держав з ними.

РОЗДІЛ II. МІЖНАРОДНА СИСТЕМА БОРОТЬБИ З ТЕРОРИЗМОМ

2.1. Особливості міжнародно-правових аспектів боротьби з тероризмом

Рівень загрози тероризму на сьогодні є досить високим. Тероризм найбільше дестабілізує ситуації в країнах Близького Сходу, Африки, дещо менше в країнах Заходу. Відповідно до звіту Інституту економіки та миру (IEP), кількість смертей від тероризму в 2019 році впала до 13 826, що на 15% менше порівняно з 2018 роком. У Буркіна-Фасо спостерігається найбільший приріст тероризму, де смертність зросла з 590% до 593%. Афганістан залишається країною з найвищим показником впливу тероризму. А «Талібан» залишається найсмертоноснішим терористичним угрупованням у світі [77, с. 4].

Сам процес протидії та боротьби з тероризмом досить складний. Найбільша проблема полягає в тому, що темпи та напрямки глобального тероризму постійно змінюються. Тероризм не може бути повністю усуненим, адже його не можна перемогти – лише зменшити кількість терактів, послабити вплив і до певної міри контролювати. Таким чином, кінцевою метою боротьби з тероризмом має бути зменшення ризику подальших терактів шляхом зменшення впливу ідеології, що насильство на підтримку релігійних цілей є прийнятним і вартим уваги курсом політичних дій.

Більш того, багато науковців наголошують на тому, що в теперішніх умовах тероризм потрібно сприймати як складову сучасного світоустрою, адже завжди будуть існувати групи незадоволених політикою, економікою чи системою і вбачатимуть процес зміни лише у радикальних та небезпечних способах.

Ідеологія насильства на Заході та так званих «відступницьких» режимів «Аль-Каїди» продовжує знаходити підтримку у різних частинах світу.

Ідеологічне послання бен Ладена адаптується та переосмислюється новим поколінням лідерів терористів.

Через поширення соціальних медіа та пропаганди в Інтернеті це повідомлення все більше спрямовується на людей, які живуть на Заході.

Довідково: Географія тероризму продовжує розширюватись. У 2016 р. Інститутом економіки та миру (США) було опубліковано Глобальний індекс тероризму (GTI), у якому дані свідчать про те, що у 2015 році лише 34 країни не відчували впливу тероризму. [96, с. 4] А у 2019 році в усьому світі відбулося майже 8500 терактів, в результаті яких загинуло понад 20 300 людей. [78, с.1]

Під інтенсивним тиском, «Аль-Каїда» була змушена перекласти свої оперативні та командні обов'язки на зростаючий список філій та франшиз, переважно в Північній Африці, Аравійському півострові та Південній Азії. І ці групи починають стверджувати свою незалежність для проведення власних міжнародних операцій.

Наразі глобальний тероризм характеризується трьома взаємопов'язаними тенденціями: децентралізація (зростання об'єднаних груп поза основним керівництвом Аль-Каїди в Пакистані та Афганістані); локалізація (поява нових та напівавтономних груп, які використовують специфічні політичні та соціальні проблеми в зонах нестабільності та конфліктів); та індивідуалізація (ідеологічний зсув до ролі окремого терориста). Ці тенденції відображають зміну структури.

Найефективнішим інструментом боротьби з тероризмом є співпраця на міжнародному рівні. А одним із варіантів протидії тероризму є правове регулювання та мінімізація його наслідків. Міжнародні організації, розглядаючи питання тероризму, незалежно від його виду, транснаціонального, міжнародного чи неурядового, повинні мати загальний план боротьби проти спільного ворога.

Міжнародне право, яке розповсюджується на тероризм, виходить з рамок загального міжнародного права, до якого відноситься міжнародне кримінальне

право, міжнародне гуманітарне право, міжнародні права людини та права біженців [84, с.1].

Хоча вираз «загальні правові рамки боротьби з тероризмом» не є юридично визнаним поняттям, воно використовується як позначення прийнятих на глобальному рівні документів, які містять ряд юридично обов'язкових норм для держав щодо попередження міжнародного тероризму і протидії йому. Ці документи, які мають форму договорів і резолюцій Ради Безпеки, розроблялися протягом декількох років. Науковці зазначають, що «міжнародні конвенції про боротьбу з тероризмом засновані на національному кримінальному праві, а не відповідно до міжнародного кримінального провадження» [64, с. 202], що у свою чергу може впливати на ефективність застосування стратегії по боротьбі.

Існує принцип *aut dedere aut judicare* (видавати або здійснювати переслідування) спрямований на те, щоб створити в усьому світі несприятливі умови для терористів, позбавивши їх можливості знаходити безпечні притулки. [14, с. 148] Значення, яке надається принципу *aut dedere aut judicare*, можна також розглядати як підтвердження того, що ефективні заходи з протидії тероризму повинні включати суттєвий елемент кримінального правосуддя.

Оцінюючи загрозу безпековій ситуації у світі, міжнародна спільнота поступово почала вибудовувати політику протидії тероризму ще у ХХ столітті, доказом чого є низка прийнятих Конвенцій та угод протягом 1970-1990 рр., спрямованих на боротьбу з тероризмом (приблизно 27 угод, 19 з яких були ухвалені під егідою ООН [12, с. 108]). Ці правові документи вимагали від держав, які їх ратифікують, криміналізувати терористичні акти. А також, вони забезпечують основу для боротьби пов'язаних з тероризмом злочинами з використанням цілого ряду механізмів кримінального правосуддя. Кінцева мета даних договорів полягає в забезпеченні того, щоб особи чи групи, які здійснили терористичні злочини або планують їх вчинення, були притягнуті до суду

державами, на території яких вони знаходяться, або видавалися країнам, готовим притягнути їх до кримінальної відповідальності.

Серед основних документів можна виокремити основні Конвенції, які були створені для правового регулювання питання протидії тероризму:

- Конвенція від 1963 року про злочинні дії, які проводяться на повітряних суднах. Застосовується до неправомірних актів, які впливають на безпеку польоту. Уповноважує командира повітряного судна застосовувати обґрунтовані заходи, включаючи обмеження, до будь-якої особи, яка вчинила або збирається здійснити вчинок, який загрожуватиме безпеці повітряного судна. Вимагає від договірних держав взяти під варту правопорушників і повернути контроль над повітряним судном законному командирі [27].

- Конвенція по боротьбі проти незаконних захоплень повітряних суден від 1970 року. Дана Конвенція вимагає притягнути до відповідальності особу, якщо вона «незаконно, силою чи загрозою цього або будь-якою іншою формою залякування захопила контроль над повітряним судном» або мала намір це здійснити [28].

- Конвенція від 1973 року про запобігання злочинів та покарання осіб, на яких поширюється міжнародний захист, включаючи дипломатів. Вона вимагає відповідного покарання «особам, що охороняються на міжнародному рівні або мають право на захист в іноземній державі» за умисне вбивство, викрадення людей, вторгнення в офіційне приміщення, приватне житло чи засіб пересування [29].

- Конвенція по боротьбі із захопленням заручників від 1979 року передбачає, що особа, яка захопила заручника/ів та погрожує їх вбити, поранити чи продовжувати затримувати, з метою змусити іншу сторону вчинити або навпаки втриматись від певного рішення як умова звільнення заручників, вчиняє злочин у значенні цієї Конвенції [38].

- Конвенція від 1997 року щодо боротьби з бомбовим тероризмом. Конвенція створює режим універсальної юрисдикції щодо незаконного та навмисного застосування вибухових речовин та інших летальних пристроїв у місцях скупчення людей місцях з метою убити чи завдати серйозних тілесних ушкоджень [39].

- Конвенція від 1999 року щодо боротьби проти фінансування тероризму. Конвенція вимагає від сторін попереджувати та протидіяти прямому чи непрямому фінансуванню терористів. Zobов'язує держави притягувати юридичних осіб, що фінансують тероризм до адмінвідповідальності, а фізичних осіб — до кримінальної відповідальності. Також передбачає ідентифікацію, заморожування та вилучення грошових активів, виділених на терористичну діяльність або їх розподіл між державами в окремих випадках. Банківська таємниця не є належним виправданням відмови у співпраці [40].

- Конвенція від 2005 року щодо боротьби з проявами ядерного тероризму, яка робить юридично обов'язковим для держав-учасниць захист ядерних об'єктів та матеріалів, що використовуються в мирних цілях для побутового використання, зберігання, а також транспорту; та передбачає розширену співпрацю між державами щодо швидких заходів з пошуку та вилучення викраденого або контрабандного ядерного матеріалу, пом'якшення будь-яких радіологічних наслідків або саботажу, а також запобігання злочинам та боротьби з ними [87].

- Конвенція від 2008 року про багатосторонню правову допомогу у контексті боротьби з тероризмом.

Також існують регіональні акти, до яких відносяться:

- Вашингтонська конвенція 1971 р. «Про попередження та покарання проявів тероризму»;

- Європейська конвенція року щодо боротьби проти тероризму від 27 січня 1977;

- Дублінська угода про виконання Європейської конвенції до запобігання тероризму від 1979 року [11, с. 349].

Проте, досі не було створено єдиного міжнародно-правового акту, який би надав чітке правове визначення поняття тероризму та сприяв ефективній боротьбі проти нього.

Крім правових інструментів, існують інші засоби боротьби з тероризмом. Держави можуть використовувати дипломатію, хоча, як показує практика, цей спосіб є досить складним. По-перше, терористи здебільшого приховують точне місце перебування та знайти їх досить важко. По-друге, вони можуть бути не зацікавлені в переговорах. Навіть якщо вони це роблять, перед державними діячами виникає дилема, оскільки спілкування з лідером терористів або терористичною групою може розглядатися як прийняття терористичної організації як законної. Тобто, до певного моменту державам слід використовувати дипломатію, щоб засудити дії терористів за допомогою санкцій або вислання дипломатичних діячів. За необхідності слід залучати військових, але ці два інструменти повинні взаємодіяти та сприяти досягненню міжнародного співробітництва. А інтернаціоналізація боротьби з тероризмом шляхом посилення правової співпраці між державами повинна призвести до глобального придушення тероризму.

2.2. Аналіз ролі ООН у боротьбі з тероризмом

Тероризм продовжує становити серйозну загрозу міжнародному миру та безпеці. Вирішення цієї загрози набагато складніше з огляду на його складний та змінний характер терористичної діяльності. Фінансування, методи нападу та вибір цілей постійно змінюються.

Терористичні акти часто кидають виклик національним кордонам, адже один терористичний акт може залучати діяльність та учасників з багатьох країн.

Враховуючи таку складність, міцна координація та співпраця в рамках національних урядів організаціями на регіональному та міжнародному рівнях є надзвичайно важливою для ефективної боротьби з тероризмом, обміну передовою практикою та отриманими уроками та сприяння розслідуванню справ про тероризм.

На даному етапі головними суб'єктами у протидії тероризму є міжнародні організації. Стратегічні альянси з регіональними та міжнародними зацікавленими сторонами забезпечують комплексний підхід до протидії тероризму.

Міжнародна спільнота приділяла увагу питанню боротьби з тероризмом з перших кроків з формування свого спільного співробітництва: на Першому міжнародному конгресі в 1926 році (Брюссель), на міжнародних конференціях в 1931 році (Париж), в 1931 році (Мадрид), в 1937 році (Женева), в 1963 році (Токіо), 1970 рік (Гаага) та ін. [24, с.157].

Однією з головних глобальних структур з протидії тероризму є Організація Об'єднаних Націй. Організація Об'єднаних Націй - це міжнародна організація, яка виникла з набранням чинності Статуту Організації Об'єднаних Націй, багатостороннього договору, який утворює своєрідну «конституцію» ООН від 24 жовтня 1946 року. Наразі до організації входить 193 держави-члени [22].

Основними завданнями Організації Об'єднаних Націй є:

- Підтримувати міжнародний мир і безпеку, і з цією метою: вживати ефективних колективних заходів для запобігання та усунення загроз миру, а також для припинення актів агресії або інших порушень миру та здійснювати мирними засобами та відповідно до принципів справедливості та міжнародного права, коригування або врегулювання міжнародних суперечок або ситуацій, які можуть призвести до порушення миру;

- розвивати дружні стосунки між державами, засновані на повазі принципу рівних прав та самовизначення народів, та вживати інших відповідних заходів для зміцнення загальнолюдського миру;
- досягти міжнародного співробітництва у вирішенні міжнародних проблем економічного, соціального, культурного чи гуманітарного характеру, а також у просуванні та заохоченні поваги до прав людини та основних свобод для всіх без різниці щодо раси, статі, мови чи релігії; та
- бути центром для узгодження дій держав у досягненні цих спільних цілей [55, с. 22].

Генеральна Асамблея та Рада Безпеки ООН на регулярній основі обговорюють питання боротьби проти тероризму та приймають належні резолюції [55, с. 108].

У 1975 році на П'ятому Конгресі ООН було винесено рекомендації щодо незаконного обігу наркотиків, тероризму, розкрадань та руйнувань культурних здобутків та застосування насильства у відносинах між людьми. За рекомендацією П'ятого Конгресу Генеральна Асамблея в резолюції підтвердила, що питання боротьби з тероризмом у всіх його проявах дуже важливе для світової спільноти [43, с.4, пункт 15].

Спостерігаючи тенденції, міжнародна спільнота була схвильована стрімким розвитком як національної, так і міжнародної терористичної активності. Оцінюючи загрозу, яку становив тероризм, Конгресом було запропоновано створити узгоджені міри по боротьбі з національним та міжнародним тероризмом.

Проте, Генеральній Асамблеї неодноразово не вдавалось успішно провести переговори щодо конвенцій, які б забороняли прояви тероризму. Хоча Рада Безпеки реагувала на кілька терористичних подій з моменту свого заснування, її постійні члени вважали, що це проблема, яку найкраще вирішувати на національному рівні [101, с. 173].

Генеральна Асамблея відіграє важливу роль у розробці міжнародно-правової бази, що сприяє співробітництву проти тероризму, та заохоченні урядів до більш тісної співпраці у вирішенні цієї загрози. У 1994 році Генеральна Асамблея підтвердила, що терористичні акти є «злочинними та невинуватими, де б вони не вчинялися». Далі було проголошено, що: «Злочинні дії, призначені або розраховані на те, щоб спровокувати стан терору серед широкого загалу, групи осіб чи окремих осіб у політичних цілях, за будь-яких обставин є невинуватими, незалежно від міркувань політичної, філософської, ідеологічної, расової, етнічної, релігійної чи будь-якої іншої природи, на яку можна посилались, щоб виправдати їх» [75]. Однак слід зазначити, що Генеральна Асамблея, незважаючи на багаторічні дебати, досі не змогла досягти консенсусу щодо конкретного поняття тероризму, оскільки немає єдиної думки щодо сфери застосування.

Терористичні акти 11 вересня змінили роль ООН у боротьбі з тероризмом. Використовуючи свої повноваження, Рада Безпеки прийняла Резолюції 1368 та 1373 від 2001 року, встановлюючи три стовпи сучасної глобальної системи боротьби з тероризмом [42].

Перший стовп заснований на принципі Резолюції 1368, згідно з яким держави мають право на самооборону під час нападу або погрози терористичними групами або державними прихильниками тероризму [49].

Другий стовп – це створення універсальної правової бази щодо боротьби з тероризмом. Згідно з Резолюцією 1373, Рада Безпеки зобов'язує всі держави криміналізувати тероризм, ратифікувати 12 міжнародних конвенцій та модифікувати свої закони про боротьбу з тероризмом відповідно до найкращих міжнародних практик [50]. Іншими словами, Рада Безпеки вимагала від усіх держав нарощувати свій потенціал для боротьби з тероризмом на внутрішньому рівні, щоб обмежити здатність терористичних груп діяти глобально. Крім того, Рада Безпеки стверджувала, що якщо всі держави адаптують свою правову

інфраструктуру відповідно до міжнародного права та передового досвіду, це покращить міждержавне співробітництво з питань боротьби з тероризмом.

Останній стовп – створення Комітету по боротьбі з тероризмом, після прийняття Радою Безпеки Резолюції 1373 та створення Виконавчої дирекції Контртерористичного комітету, після прийняття Резолюції 1535 у 2004 році для сприяння зусиллям Комітету по боротьбі з тероризмом [35].

Резолюція 1373 від 2001 року закликала держави-члени співпрацювати у боротьбі з тероризмом, «запобігати та карати планування, підготовку чи вчинення терористичних актів». Вона також передбачає «припинення вербування терористів», обмін та підтримку між державами щодо системи попередження, обмін інформацією, запобігання переміщенню терористів, торгівля зброєю, вибуховими речовинами та небезпечними матеріалами, а також прикордонний контроль [52]. Резолюція закликає держави стати учасниками всіх відповідних конвенцій з боротьби з тероризмом, враховуючи свої зобов'язання за міжнародним правом, зокрема міжнародним правом людини та гуманітарним правом, при вирішенні проблем біженців, а також при наданні статусу біженця. Також наголошує на наданні державами-членами підтримки у притягненні терористів до відповідальності.

Комітет з боротьби з тероризмом та Виконавча дирекція Контртерористичного комітету Ради Безпеки є допоміжними органами Рада Безпеки. Роль цих органів полягає у зборі та аналізі даних про зусилля держав щодо дотримання законодавства. Вони не надають технічної допомоги та не встановлюють стандартів, що інформують держави про боротьбу з тероризмом [57].

Держави та міжурядові органи, такі як Міжнародний валютний фонд та Світовий банк, надають фінансову та технічну допомогу на двосторонній основі, тоді як стандарти встановлюються міжнародними органами, такими як Світова митна організація, Міжнародна морська організація або Міжнародна організація

цивільної авіації. Таким чином, роль Ради Безпеки є більш стратегічною, ніж оперативною. Комітет з боротьби з тероризмом та Виконавча дирекція Контртерористичного комітету Ради Безпеки співпрацюють з іншими міжурядовими органами з метою оцінки глобальної боротьби міжнародного співтовариства проти тероризму.

Замість побудови нової міжурядової організації для боротьби з тероризмом, Рада Безпеки вирішила спиратися на існуючі установи та трансурядові мережі. Успіх Аль-Каїди частково пояснювався її здатністю створювати глобальну мережу навчальних таборів та схем фінансування, які використовували б слабкі місця в регуляторних структурах держав [102]. Таким чином, Рада Безпеки вважала, що найбільш ефективним способом боротьби з «Аль-Каїдою» було посилення регуляторних та правоохоронних можливостей держав. Ось чому Резолюція 1373 вимагає від усіх держав криміналізації тероризму, прийняття нових чи прийняття діючих законів про боротьбу з тероризмом та побудови своїх правоохоронних систем.

Також існують комітети Генеральної Асамблеї, які займаються боротьбою з тероризмом. Третій комітет (Соціальний, гуманітарний та культурний комітет) [94] розглядає низку соціальних, гуманітарних питань та прав людини. Важлива частина роботи Комітету зосереджена на вивченні питань прав людини. У ньому також розглядаються питання попередження злочинів та кримінального правосуддя, а також стосується тероризму з точки зору попередження злочинів та кримінального судочинства.

Шостий комітет (Юридичний комітет) розглядає юридичні питання [93]. У 1994 р. була прийнята Декларація про заходи щодо ліквідації міжнародного тероризму, яка визначила тероризм як «злочинні дії», які є невинуватими «де б і хто б не вчинив».

Спеціальний комітет, створений резолюцією 51/210 Генеральної Асамблеї від 17 грудня 1996 року і мав доручення розробляти Міжнародну конвенцію про

боротьбу з вибухами терористів, а згодом - Міжнародну Конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму, а також Міжнародну конвенцію про боротьбу з актами ядерного тероризму, яка доповнює відповідні існуючі міжнародні документи [37]. Тексти, узгоджені Спеціальним комітетом, призвели до прийняття трьох відповідних договорів. Після цього Спеціальний комітет також мав намір розглянути засоби подальшої розробки всеосяжної конвенції про міжнародний тероризм і працював над цим з кінця 2000 року. Спеціальний комітет зазвичай проводить одну сесію на рік протягом одного-двох тижнів, на початку протягом року, і продовжує роботу в рамках Робочої групи Шостого комітету.

Генеральна Асамблея також прийняла низку резолюцій, що стосуються тероризму, які є корисними джерелами м'якого права та мають високе політичне значення, хоча вони не є юридично обов'язковими [18, с. 359].

Під егідою ООН також працює відділення з питань запобігання тероризму. Управління ООН по наркотикам та злочинності є ключовим органом Організації Об'єднаних Націй, мандатом та досвідом якого є надання правової технічної допомоги з питань боротьби з тероризмом державам-членам для ратифікації, включення законодавства та впровадження міжнародно-правових документів проти тероризму. Зокрема, філія працює над:

- сприянням ратифікації 19 міжнародно-правових документів проти тероризму;
- підтримкою розробки та перегляду національного законодавства з метою включення правових стандартів цих міжнародних правових документів;
- нарощуванням спроможності національних службовців кримінального судочинства впроваджувати ці стандарти;
- підтримкою регіонального та міжнародного співробітництва у кримінальних справах, зокрема щодо запитів про взаємну правову допомогу та екстрадицію.

З 2003 року відділення здійснює управління Глобальним проектом щодо зміцнення правового режиму проти тероризму, який забезпечує оперативну базу для спеціалізованої правової допомоги та сприяння розвитку потенціалу, пов'язаної з тероризмом. Глобальний проект реалізується працівниками відділення запобігання тероризму в штаб-квартирі та регіональних бюро, у тісній координації з іншими тематичними відділеннями УНП ООН та іншими міжнародними та регіональними організаціями [25, с. 143].

Важливим етапом стало прийняття у вересні 2006 р. Глобальної контртерористичної стратегії ООН у формі резолюції Генеральної Асамблеї та додаткового Плану дій [76]. Ця Резолюція є унікальним глобальним інструментом, який спрямований на активізацію національних, регіональних та міжнародних зусиль з протидії тероризму. Вперше всі держави-члени погодились на спільний стратегічний підхід до боротьби з тероризмом, вирішивши вжити індивідуальних та колективних практичних заходів для запобігання та боротьби з ним. Він складається з чотирьох основ:

- заходи щодо зміни умов, сприятливих для поширення тероризму;
- заходи щодо запобігання та боротьби з тероризмом;
- заходи з розбудови спроможності держав щодо запобігання та боротьби з тероризмом та посилення ролі системи ООН в цьому відношенні;
- заходи щодо забезпечення поваги до прав людини для всіх та верховенство права як фундаментальної основи боротьби з тероризмом.

Кожні два роки від її створення, Стратегія переглядається Генеральною Асамблеєю для того, щоб оцінити її актуальність та відповідність сучасним тенденціям [98].

Рада Безпеки також створила три комітети, яким доручено контролювати виконання конкретних резолюцій, що стосуються тероризму. Це: Комітет з питань санкцій проти «Аль-Каїди» та «Галібан», Контртерористичний комітет та Комітет 1540.

Щоб впоратися з викликами тероризму в сучасному світі і постійно зростаючою тенденцією загроз, відповідно до резолюції 71/291 Генеральної Асамблеї від 15 червня 2017 року було створено Контртерористичне управління Організації Об'єднаних Націй [51].

Отже, Організація Об'єднаних Націй є одним із головних суб'єктів глобальної боротьби з тероризмом. Її роль у протидії тероризму є досить значною. Завдяки своїм мандатам та досвіду в різних аспектах безпеки, розвитку та міжнародного співробітництва, вона бере участь і може сприяти майже кожному аспекту боротьби з тероризмом. Оскільки тероризм є транснаціональним явищем, найефективніші заходи глобальної політики та контрзаходи можуть здійснюватися за допомогою Організації Об'єднаних Націй, що виграє від її глобального охоплення та багатосторонніх інструментів. На даний момент не існує ні всебічного договору ООН про тероризм, ні офіційного визначення терміна «тероризм». Натомість на даний момент застосовна міжнародно-правова база, пов'язана з боротьбою з тероризмом, міститься в ряді джерел, включаючи договори, резолюції Ради Безпеки та Генеральної Асамблеї, а також судову практику. ООН наразі має значну правову базу для регулювання тероризму та запобігання його проявів.

Проте, на практиці ООН досить погано вдається швидко і ефективно реагувати на гострі спалахи напруженості в зонах конфліктів. Безсумнівно, ситуація в світі змінюється, ООН і Рада безпеки потребують реформ з метою збільшення ефективності інструментів протидії. Для успішного проведення даних реформ необхідна згода з ними переважної більшості учасників міжнародного спілкування. Країни-учасниці повинні постійно прагнути до створення більш оптимальних підходів для налагодження співпраці у вирішенні проблем глобального тероризму, а також розглядати, вивчати і приводити свої дослідження в реальні дії в області безпеки.

2.3. Діяльність міжнародних організацій з протидії тероризму

Окрім ООН, політику боротьби з тероризмом проводять й інші міжнародні організації. Серед них: Організація з безпеки та співробітництва в Європі (ОБСЄ), Північноатлантичний альянс (НАТО), Організація Африканської Єдності (ОАЄ)/Африканський союз (АС), Організація договору про колективну безпеку (ОДКБ), Шанхайська організація співробітництва (ШОС), Міжнародне агентство по атомній енергії (МАГАТЕ), Міжнародна організація кримінальної поліції (Інтерпол) та ін. Всі організації мають умовний регіон, на який поширюється їх вплив, для того, щоб здійснювати ефективну протидію тероризму у різних частинах світу.

ОБСЄ

Коли 8 вересня 2006 року держави-члени ООН прийняли Глобальну стратегію ООН з боротьби з тероризмом, міжнародна спільнота схвалила всебічний підхід до протидії тероризму, зосереджуючи увагу не лише на заходах протидії тероризму, але й на ефективних способах запобігання йому. Однак саме Бухарестський план дій ОБСЄ по боротьбі з тероризмом, прийнятий Радою міністрів ОБСЄ у грудні 2001 року, майже п'ятьма роками раніше, у відповідь на теракти 11 вересня, був одним із перших міжнародних документів, що визнали необхідність широкого підходу до боротьби з тероризмом [26, с. 367].

Бухарестський план дій підкреслив важливість комплексного підходу до протидії тероризму та необхідність вирішення «різних соціальних, економічних, політичних та інших факторів, включаючи насильницький сепаратизм та екстремізм, які породжують умови, в яких терористичні організації можуть вербувати та отримувати підтримку» [6]. У Плані дій підкреслювалось, що «комплексний підхід ОБСЄ до безпеки забезпечує порівняльні переваги у боротьбі з тероризмом шляхом виявлення та вирішення цих факторів за допомогою всіх відповідних інструментів та структур ОБСЄ.»

Також держави-учасниці ОБСЄ погодились, що тероризм є однією з найбільших загроз миру, безпеці та стабільності, а також реалізації прав людини та соціально-економічному розвитку на територіях, на які поширюється вплив ОБСЄ та за її межами. Визначалось, що тероризм намагається підірвати цінності, які об'єднують ОБСЄ. У той же час держави-учасниці однозначно відкидали асоціацію тероризму з якоюсь конкретною расою, національністю чи релігією. Тому організація рішуче здійснює ефективні заходи щодо запобігання тероризму та боротьби з ним у всіх його формах та проявах як серйозного злочину, який не має виправдання, незалежно від його мотивації та походження [72].

Таким чином, весь спектр діяльності ОБСЄ за всіма трьома її аспектами: політико-військовим, економічним та екологічним, а також людським – сприяє, прямо чи опосередковано, протидії тероризму у довгостроковій перспективі. Будь то діяльність, орієнтована на запобігання конфліктам, пропаганду прав людини, прав меншин або встановлення механізмів належного управління.

Однак в ОБСЄ визнають той факт, що, хоча широкий спектр зобов'язань та заходів ОБСЄ сприяє запобіганню тероризму, їх не слід формувати як антитероризм. Наприклад, сприяння гендерній рівності та розширення прав і можливостей жінок є самоціллю, хоча вектор цієї політики може бути корисним для боротьби з тероризмом.

Координаційним центром для сприяння ініціативам та програмам з розбудови спроможності ОБСЄ у боротьбі з тероризмом є Підрозділ протидії тероризму, який розпочав свою роботу у 2003 році. З початку 2012 року даний Підрозділ став частиною нового Департаменту транснаціональних загроз Секретаріату ОБСЄ, який об'єднує роботу Секретаріату в галузі боротьби з тероризмом, поліції, прикордонної безпеки та кібербезпеки.

Що стосується заходів з протидії тероризму, Підрозділ протидії тероризму вперше розпочав вирішення цієї проблеми в 2005 році в рамках експертних семінарів, що сприяють обміну отриманими уроками та передовою практикою

протидії використанню Інтернету в терористичних цілях та протидії підбурюванню до тероризму. Сюди входив спільний семінар експертів ОБСЄ та Ради Європи у 2006 р. з питань боротьби з підбурюванням та пов'язаною діяльністю.

Серед основних положень боротьби з тероризмом ОБСЄ можна виділити:

- Сприяння впровадженню міжнародно-правової бази проти тероризму та посиленню міжнародно-правового співробітництва у кримінальних справах, пов'язаних з тероризмом;
- протидія насильницькому екстремізму та радикалізації, що призводять до тероризму, застосовуючи багатовимірний підхід;
- запобігання та припинення фінансування тероризму;
- протидія використанню Інтернету в терористичних цілях;
- сприяння діалогу та співпраці з питань боротьби з тероризмом, зокрема, через державно-приватне партнерство між державними органами та приватним сектором (бізнес-спільнота, промисловість), а також громадянським суспільством та засобами масової інформації [72].

Далі до питання протидії тероризму підходили з точки зору сприяння державно-приватному партнерству у боротьбі з тероризмом, тема, яка набула популярності під час іспанського головування в ОБСЄ в 2007 році, з організацією Політичної конференції високого рівня на тему «Партнерство Державні органи влади, громадянське суспільство та бізнес-спільнота у боротьбі з тероризмом.» На Конференції було визнано важливість партнерських відносин з громадянським суспільством та ЗМІ для вирішення основних факторів, таких як соціальні, політичні та економічні умови, а також для сприяння толерантності, правам людини, закону, демократії, належного врядування та міжкультурного діалогу, а також у просуванні громадської обізнаності та пропагандистської діяльності через засоби масової інформації та освітні установи, поважаючи культурне та релігійне різноманіття.

Слід зазначити, що будучи частиною міжурядової організації, що керується членами, Підрозділ протидії тероризму не може активно ініціювати нові програми, не маючи для цього чіткого мандату або конкретного запиту країни. Це один з головних мінусів: даний процес вимагає величезних та трудомістких зусиль – тобто багатьох зустрічей та політичних. Незважаючи на згадані виклики, обмеження та недоліки, можна стверджувати, що підхід ОБСЄ у боротьбі з тероризмом має комплексний характер, враховуючи основні фактори, які можуть призвести до тероризму.

Окрім цього, ОБСЄ, здійснюючи загальну роботу над трьома вимірами безпеки, також розглядає багато першопричин. Комплексний підхід ОБСЄ до безпеки забезпечує порівняльні переваги у боротьбі з тероризмом, визначаючи та враховуючи ці фактори через усіх відповідні інструменти та структури ОБСЄ.

Ролі ОБСЄ у протидії сучасним викликам в області тероризму була присвячена конференція, яка відбулася в швейцарському Інтерлакені в 2014 році. Її учасники розглянули такі питання, як фінансування тероризму та протидію захоплення заручників з метою викупу, забезпечення законності, гласності та підзвітності в боротьбі з тероризмом, реагування на феномен іноземних бойовиків-терористів в регіоні ОБСЄ і за його межами. Рекомендації по кожному з них, вироблені на конференції, швейцарське головування підвело підсумки та поширило їх серед усіх держав ОБСЄ [33].

Отже, можна з упевненістю сказати, що щодо боротьби з тероризмом та радикалізацією, ОБСЄ відповідає своїй концепції спільної та всеохоплюючої безпеки. Це забезпечує вкрай необхідну платформу для широкого кола акторів для співпраці та/або навчання один у одного. Зосередження уваги на державно-приватному партнерстві та громадянському суспільстві є важливими елементами цього як комплексного, так і кооперативного підходу. Варто повторити, що насправді ОБСЄ була однією з перших міжнародних організацій, яка визнала необхідність розгляду «різних соціальних, економічних, політичних та інших

факторів, включаючи насильницький сепаратизм та екстремізм, які породжують умови, в яких терористичні організації можуть набирати і завойовувати підтримку.» Однак всебічність ОБСЄ щодо боротьби з тероризмом та радикалізацією, не говорить багато про її ефективність у вирішенні проблеми тероризму. Враховуючи вищезазначені виклики, обмеження та недоліки, Організації ще потрібно пройти довгий шлях у зміцненні співпраці між різними підрозділами, відділеннями та місіями та переконанні держав-учасниць, що тероризм розуміється не лише як державна, правоохоронна проблема, а багатовимірною загрозою, яка вимагає дотримання прав людини, всебічного та багатостороннього реагування.

НАТО

В епоху після закінчення холодної війни, в НАТО залишалася невизначеність щодо того, чи буде достатньо спільної ідентичності для збереження Альянсу за відсутності будь-якої всеохоплюючої загрози його ідеології. Поки Європа наполягала на європейській політиці безпеки та оборони, американці намагалися реалізувати Ініціативу оборонних можливостей, започатковану на саміті у Вашингтоні 1999 року [15, с. 4].

Успіх миротворчих операцій НАТО на Балканах допоміг послабити політичний тиск на зміну статуту, зберігши оригінальну архітектуру організації незайманою. До 2000 року це питання було майже забуто, оскільки, здавалося, НАТО здійснило перехід від оборонної організації до миротворчої без будь-яких серйозних структурних змін. Стара хартія могла залишатися незмінною, і НАТО продовжувало існувати, не вирішуючи питання серед своїх держав-членів щодо своєї майбутньої ролі.

Вочевидь, до подій 11 вересня НАТО, як організація не мала великого досвіду боротьби з тероризмом. Єдиним документом у 1999 році, який стосувався протидії тероризму, була Стратегічна концепція, яка визначала тероризм серед «інших ризиків більш широкого характеру», разом із саботажем та організованою

злочинністю. Практичних заходів щодо боротьби з тероризмом організація не проводила, так як тероризм не розглядався як вагома загроза суспільству та безпековій ситуації в цілому [86].

Проте теракти 2001 р. кардинально змінили положення справ: боротьбу проти тероризму оголосили однією з головних місій Альянсу [66, с. 189]. Відразу після 11 вересня Альянс продемонстрував свою рішучість впоратися з новою загрозою, домовившись про заходи підтримки Сполучених Штатів, починаючи від посилення обміну розвідданими та закінчуючи більш жорсткими заходами безпеки в країнах НАТО для операцій проти тероризму. Вже у квітні 2001 року постійні військово-морські сили НАТО розпочали операцію «Активні зусилля» в Середземномор'ї. Туди були надіслані морські патрулі для запобігання поставок зброї та нетрадиційних матеріалів [68]. Незабаром була розгорнута операція «Eagle Assist». Під час проведення даної операції здійснювалась розвідка у повітряному просторі та запобігання проведення ймовірних терактів. Операція завершилася в травні 2002 року, так як ситуація залишалась стабільною.

Продовжуючи впровадження заходів щодо боротьби з тероризмом, у Празі 2002 року главами держав та урядами була схвалена Військова концепція захисту від тероризму [44, с.15].

Замість розміщення сил та очікування нападів у Європі, Альянс діяв у місцях, які ніколи не розглядались під час холодної війни, таких як Афганістан, Лівія, Ірак та Аденська затока. Від того періоду НАТО поступово зміцнювала свої позиції у боротьбі проти тероризму, створюючи як і правову базу, так і проводячи практичну антитерористичну діяльність. Оцінюючи тенденції, у 2006 році НАТО створили Комплексні політичні вказівки, у яких було наголошено на тому, що проблема тероризму залишатиметься однією з основних загроз протягом наступних 10-15 років [71].

На Лісабонському саміті 2010 р. НАТО визнала необхідність у власному цивільному потенціалі для більш ефективного взаємодії з іншими суб'єктами та

проведення відповідного планування в антикризовому режимі. Зустрічі на вищому рівні НАТО часто проводяться у ключові моменти еволюції Альянсу. Зустрічі на вищому рівні надають можливості керівникам держав та урядів країн-членів оцінювати та створювати стратегічні напрямки діяльності Альянсу. Ці саміти використовуються для запровадження нової політики, запрошення нових членів до Альянсу, запуску основних ініціатив та зміцнення партнерських відносин.

Наразі, діяльність НАТО у боротьбі з тероризмом керується Політичними настановами НАТО щодо боротьби з тероризмом, які були затверджені главами держав та урядів НАТО в 2012 році. Керівні принципи політики НАТО від 2012 року зосереджуються на спільному усвідомленні загрози та володінні відповідними можливостями для країн-членів Альянсу, а також зосереджуються на взаємодії з партнерами з метою відсунення межі загрози та розширення спільноти однодумців, яка разом з нею стикається.

Альянс координує та консолідує свої зусилля боротьби проти тероризму і зосереджується на трьох основних сферах: усвідомлення загрози, можливості її усунення та взаємодія з партнерами та міжнародними організаціями. НАТО має вплив на політичні події та події в галузі безпеки за її межами та прагне посилити свою співпрацю з країнами-партнерами та міжнародними організаціями щодо боротьби з тероризмом, в тому числі шляхом посиленого аналізу загрози, подальших консультацій та розвитку відповідних можливостей. Діяльність може бути зосереджена на одній країні або бути багатосторонньою в регіональних рамках і може включати цивільну та військову діяльність.

На даний момент, НАТО прагне забезпечити спільну обізнаність про терористичну загрозу та вразливість серед країн-членів та партнерів. Це дозволить союзникам та партнерам ефективно підготуватися та вжити можливих заходів щодо запобігання терактам та реагування на них. НАТО також пропагує загальне розуміння своєї ролі в боротьбі з тероризмом як частина більш широких

міжнародних зусиль шляхом участі та стратегічних комунікацій. Для цього проводяться такі заходи:

- Брифінги партнерів для країн-членів Альянсу в різних форматах
- Переговори між персоналом та делегаціями з приїжджими делегаціями
- Залучення експертів-партнерів з наукових кіл або аналітичних центрів для обміну досвідом
- Можливості для обміну інформацією та розвідданими.

За весь період існування НАТО набуло багато цінних знань щодо протидії асиметричним загрозам та реагування на тероризм. Альянс прагне забезпечити йому належні можливості для запобігання, захисту від терористичних загроз і реагування на них, і буде робити це, розглядаючи розвиток потенціалу, інноваційні технології та методи, які вирішують асиметричні загрози більш всебічно та поінформовано, в тому числі шляхом співпраці з партнерами.

Також НАТО співпрацює з членами Альянсу та партнерами для вирішення та реагування на терористичні загрози за допомогою наукових досліджень та інновацій. Діяльність, що пропонується партнерам у цій галузі, включає роботу з виявлення небезпечних матеріалів, готовність до надзвичайних ситуацій, оцінку людських факторів у боротьбі з тероризмом та управління ризиками. Співпраця здійснюється через програму «Наука заради миру та безпеки» [47].

Незважаючи на широке розповсюдження тероризму в сучасних умовах та скоєння останніх терористичних актів на території країн-членів НАТО (наприклад, Франції, Данії), на сьогоднішній день лише Туреччина, яка звернулася до НАТО за допомогою, пов'язаною з тероризмом [60]. НАТО забезпечило захист від ракет на турецько-сирійському кордоні, враховуючи загрозу з боку ІДІЛ та інших угруповань, а також можливості режиму Асада.

Механізм реагування на кризові ситуації НАТО доступний країнам-членам Альянсу та партнерам у разі серйозної атаки. Взаємодія з партнерами, як

окремими державами, так і міжнародними організаціями, з часом набуває все більшого значення і є ключовим способом забезпечення взаємної вигоди.

НАТО має невикористаний потенціал, який, враховуючи масштаби терористичної загрози, було б розумно з боку членів Альянсу використовувати ефективніше та частіше.

Також серед принципів НАТО по боротьбі з тероризмом можна виділити:

- Дотримання міжнародного права. НАТО і надалі діятиме відповідно до міжнародного права, принципів Статуту ООН та Загальної декларації прав людини. Глобальна контртерористична стратегія ООН, міжнародні конвенції та протоколи проти тероризму та відповідні резолюції ООН забезпечують основу для всіх національних та багатосторонніх зусиль щодо боротьби з тероризмом, включаючи ті, що проводяться Альянсом.

- Підтримка союзників. Незважаючи на те, що окремі члени НАТО несуть головну відповідальність за захист власного населення та територій від тероризму, співпраця в рамках НАТО може посилити національні зусилля країн-членів НАТО з метою запобігання, пом'якшення наслідків актів тероризму та реагування на них.

- НАТО намагатиметься уникнути непотрібного дублювання існуючих зусиль окремих держав або міжнародних організацій, оскільки розвиває власний внесок.

Отже, НАТО – це постійний трансатлантичний консультативний форум, який може перетворити обговорення в колективне прийняття рішень та закликати безпосередньо до дій. По-друге, у НАТО є збройні сили, які можуть внести свій вклад в боротьбу з тероризмом або зменшити наслідки терактів. По-третє, НАТО встановила велику мережу відносин з міжнародними акторами та організаціями. НАТО може вирішити проблеми безпеки та тероризму лише за допомогою оновленої моделі співпраці зі своїми партнерами, оскільки ці ризики впливають через нестабільність гарячих регіонів на карті світу.

ОАЄ/Африканський союз

Африканському континенту довелося боротися з багатьма різними формами тероризму та акторами тероризму [100, с. 16]. Як наслідок, Африканський союз (55 держав-членів) [2] та його попередник Організація африканської єдності (ОАЄ) активно беруть участь у континентальних зусиллях з попередження та боротьби з тероризмом протягом чотирьох десятиліть. Ключовою відмінною рисою між їх відповідними підходами до питань регіонального миру та безпеки є те, що, хоча ОАЄ базувалося на принципі невтручання у внутрішні справи своїх держав-членів, Африканський Союз має розширений мандат бути більш інтервенційним у питаннях що стосується тероризму та міжнародних злочинів [85].

Важливим етапом регіональних заходів з боротьби з тероризмом став 1992 рік, коли ОАЄ прийняла Резолюцію про посилення співпраці та координації між африканськими державами, в якій Союз зобов'язався боротися з явищами екстремізму та тероризму [89]. Незабаром після цього була прийнята Декларація про Кодекс поведінки міжафриканських відносин, в якій ОАЄ відхиляла всі форми екстремізму та тероризму, пов'язані із сектантством, етнічною приналежністю чи релігією. Далі Декларація засудила як злочинні всі терористичні акти, методи та практики та висловила свою рішучість посилити співпрацю у боротьбі з такими діями.

Основним інструментом проти тероризму є Конвенція ОАЄ про запобігання та боротьбу з тероризмом (прийнята 1 липня 1999 р., Набрала чинності 6 грудня 2002 р.). після вибухів посольств США [69]. Конвенція вимагає від держав-учасниць криміналізації терористичних актів відповідно до їх національного законодавства, як це зазначено в Конвенції. Також вона визначає сфери співпраці між державами, встановлює юрисдикцію держави щодо терористичних актів та забезпечує правову базу для екстрадиції, а також екстериторіальних розслідувань та взаємної правової допомоги. Це визнає

зростаючу загрозу тероризму на континенті та зростаючі зв'язки між, наприклад, тероризмом, торгівлею наркотиками, транснаціональними організованими злочинами та відмиванням грошей.

З тих пір Африканський союз прийняв низку інших важливих інструментів, пов'язаних з тероризмом, таких як План дій Африканського союзу 2002 року щодо запобігання та боротьби з тероризмом, який спрямована на зміцнення існуючих зобов'язань та зобов'язань держав-учасниць, у тому числі на імплементацію та виконання Конвенції 1999 року. План дій спрямований на посилення таких аспектів, як поліцейський та прикордонний контроль, законодавчі та судові заходи, фінансування тероризму та обмін інформацією [36, с. 3].

Подальшою ініціативою щодо посилення міжнародного співробітництва та сприяння досягненню основних цілей Африканського союзу з боротьби з тероризмом було створення Африканського центру з вивчення та дослідження тероризму для проведення низки досліджень, аналізу, управління знаннями та діяльність з розбудови потенціалу [53, с. 23].

Хоча було досягнуто значного прогресу щодо зміцнення регіональних рамок протидії терористичним загрозам та кращої координації реагування, на сьогодні залишаються значні проблеми. Сюди входять обмеження фінансового та людського потенціалу, а також труднощі, пов'язані із забезпеченням необхідних рівнів супроводжуючої політичної волі держав-членів Африканського Союзу з деяких питань. Історично склалось, що ініціативи з боротьби з тероризмом іноді отримували недостатньо ресурсів, частково тому, що боротьба проти тероризму не завжди є пріоритетом для деяких держав-членів порівняно з більш актуальними економічними проблемами, проблемами екології, розвитку та ліквідації бідності. Саме тому досить важко стверджувати про ефективність даної організації, а на сучасному етапі багато держав Африки економічно занепали та продовжують страждати від терористичної діяльності.

ІНТЕРПОЛ

Кожна організація має свою модель міжнародної співпраці проти тероризму зі своїми проблемами та перспективами. Інтерпол не є наднаціональною політичною агенцією, що має повноваження щодо розслідування, а також організацією, санкціонованою міжнародним керівним органом, таким як ООН. Це кооперативна мережа, незалежно створена між поліцейськими органами з метою структурування співпраці та допомоги у роботі поліції за межами національних кордонів [41, с. 15].

Протягом декількох десятиліть Інтерпол приймав різні резолюції, пов'язані з боротьбою з тероризмом. Співпраця між національними поліцейськими органами, які займаються боротьбою з тероризмом, відбувається, незважаючи на різницю між країнами-членами в політичній, правовій, культурній та самобутній національній стратегіях боротьби з тероризмом.

Інтерпол веде кримінальну аналітичну картотеку, що містить профілі підозрюваних у боротьбі з іноземними терористами в рамках спеціального проекту. Дані аналізуються, а члени Інтерполу обмінюються інформацією, включаючи інформацію про можливості, засоби та нові тенденції розвитку іноземних бойовиків-терористів [65, с. 237].

Інтерпол розповсюджує попередження та попередження щодо терористів, небезпечних злочинців та погроз зброї поліції в країнах-членах. Червоні повідомлення видаються всім країнам для осіб, яких розшукують національні органи влади, які вимагають тимчасового арешту з метою екстрадиції. Блакитні повідомлення видаються для збору додаткової інформації про особу, місцезнаходження або діяльність людини у зв'язку зі злочином. Зелені повідомлення містять попередження та інформацію про осіб, які вчинили злочин, тоді як Жовті повідомлення допомагають знайти зниклих [54].

Крім того, Спеціальне повідомлення Ради Безпеки Організації Об'єднаних Націй INTERPOL використовується для попередження наших країн-членів про

фізичних та юридичних осіб, пов'язаних з «Аль-Каїдою» та «Талібаном», а також для допомоги країнам у здійсненні заморожування активів, заборони на подорожі та ембарго на озброєння.

Також Інтерпол пропонує широкий спектр можливостей поліцейської діяльності, щоб допомогти країнам-членам підвищити безпеку на своїх кордонах та співпрацює з національними органами влади, щоб розширити доступ до своєї захищеної мережі зв'язку до прикордонних пунктів, щоб забезпечити доступ цих інструментів на передовій. У разі теракту країни-члени можуть також звернутися за допомогою до групи реагування на інциденти Інтерполу для надання слідчої та аналітичної підтримки за координацією з Генеральним секретаріатом у Ліоні, Франція.

Як глобальна, нейтральна платформа, Інтерпол розробив п'ятирічний стратегічний план допомоги та створення можливостей для правоохоронних органів у своїх 190 країнах-членах запобігання та зриву терористичної діяльності за допомогою п'яти напрямків дій. Їх цілями є вирішення ключових факторів, які сприяють діяльності терористів:

- Зменшити транскордонну мобільність терористів та заборонити їх сприяння мережам;
- збільшити здатність виявляти та позитивно ідентифікувати терористів та їхні афілійовані особи;
- збільшити обмін фінансовою інформацією, щоб відстежувати та порушувати фінансові потоки, пов'язані з фінансуванням тероризму;
- збільшити здатність використовувати цифрову діяльність терористів для полегшення відстеження та ідентифікації їхніх афілійованих осіб;
- збільшити ідентифікацію, відстеження та перехоплення торгівлі зброєю та матеріалами, необхідними для терористичної діяльності;
- за допомогою цих потоків дій стратегія прагне розгорнути та максимально використати низку глобальних поліцейських можливостей,

включаючи управління даними поліції, аналіз розвідки, судово-медичну підтримку, безпеку кордонів та розбудову потенціалу та навчання.

Тісна координація з регіональними органами - такими, як Африканський союз, Лігою арабських держав, Радою з питань співробітництва в Перській затоці, АСЕАН, Європейським Союзом, Організацією Безпеки та співробітництва в Європі та НАТО – має вирішальне значення, щоб уникнути дублювання зусиль та максимізувати ресурси, одночасно вирішуючи загрозу за допомогою регіонального індивідуального підходу.

Світовий банк та Міжнародний валютний фонд також мають свої ініціативи щодо боротьби з відмиванням грошей та боротьби з фінансуванням тероризму. Ці ініціативи були вжиті, визнаючи той факт, що відмивання грошей є засобом фінансування тероризму. Ці заходи все ще мають бути підтримані іншими зусиллями з усіх сторін міжнародного співтовариства для досягнення поставлених цілей [91, с.59].

РОЗДІЛ ІІІ. ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТЕРОРИЗМУ

3.1. Побудова ймовірних сценаріїв розвитку тероризму

В епоху стрімкого розвитку глобалізаційних процесів, водночас з розвитком технологій, з'являються нові виклики для міжнародної безпеки. Терористи та тероризм будуть розвиватися з часом і, як завжди, будуть більш непередбачуваними. Здатність впоратися з ними також залежатиме від того, як реагуватиме суспільство та наскільки ефективною буде політика протидії. Фінансові операції рухатимуться навіть швидше, ніж зараз, кордони перетинати не доведеться і, що ще гірше для контртерористів, набагато важче буде дізнатись джерела та походження нападів. З огляду на це, досить складно прогнозувати, як буде розвиватись явище тероризму у довгостроковій перспективі.

Чіткі передбачення щодо майбутнього вектору розвитку тероризму, як правило, досить складно надати через те, що методологія, яка використовується для формування передбачень щодо розвитку тероризму, є розмитою або взагалі не чіткою. У своєму дослідженні я використовувала методи порівняння, аналіз тенденцій розвитку тероризму протягом останніх 20 років, дослідження аналітичних документів та огляд наукової літератури. Внаслідок проведеного дослідження, я можу зробити висновки та спрогнозувати ймовірні сценарії.

В-першу чергу, тероризм це явище, темпи та напрямки якого постійно змінюються та адаптуються до нових умов. Взаємозв'язок між зміною моделей тероризму та більш широкими суспільними змінами - такими як демографія, глобалізація, геополітика, зміна влади, технологічні інновації та зміна сприйняття ідентичності. Відповідно, від цих змін будуть залежати вектори зміни тероризму в майбутньому.

Здається, що більшість прогнозів говорять більше про сучасний стан тероризму, ніж про майбутнє, де акцентується увага на поточних загрозах.

Здавалося би, з огляду на сьогоднішні тенденції, можна зробити висновок на найближче майбутнє. Наразі глобальний тероризм характеризується трьома взаємопов'язаними тенденціями: децентралізація (зростання об'єднаних груп поза основним керівництвом Аль-Каїди в Пакистані та Афганістані); локалізація (поява нових та напівавтономних груп, які використовують специфічні політичні та соціальні проблеми в зонах нестабільності та конфліктів); та індивідуалізація (ідеологічний зсув до ролі окремого терориста).

Проте, тероризм досить мінливе явище, яке у майбутньому може становити таку загрозу, яку світова спільнота найменше цього очікує або ж навіть не розглядає. Тому недостатньо очікувати, що майбутні прояви тероризму не будуть становити більшої загрози чи не зазнають значних змін. Нові моделі глобального тероризму вимагатимуть більш спритних та ефективних політичних заходів.

Загроза релігійно мотивованого тероризму залишатиметься високою принаймні найближчі 10 років. Ідеологія насильства на «Заході» та так званих «відступницьких» режимів «Аль-Каїди» продовжує знаходити підтримку у всьому світі. Ідеологія послання бен Ладена адаптується та переосмислюється новим поколінням лідерів терористів. Через поширення соціальних медіа та пропаганди в Інтернеті це повідомлення все більше спрямовується до людей, які живуть на Заході. Інтернет став основним фактором, що сприяє терористичній діяльності, особливо поширенню ідеології. Інтернет сприяє майже кожному аспекту терористичної діяльності, починаючи від навчання та збору коштів і закінчуючи комунікаціями та плануванням. Але що ще важливіше, Інтернет забезпечує потужний інструмент для екстремістів, щоб вони поширювали свої послання і тим самим стимулювали вербування та самозалучення до терористичного руху.

Чати, відеозаписи, що широко розповсюджуються через Інтернет, та інші форуми – усе це використовується з перевагою для технологічно досконалого ворога.

Найнебезпечніша терористична загроза нині походить від глобального руху, підкріпленого ідеологією джихадистів/салафітів. Учасники цього руху прагнуть скасувати режими, які вважаються відступниками та нав'язати екстремістське, войовниче тлумачення ісламу. Активісти, що ідентифікують себе як джихадисти, хоча і невеликий відсоток мусульман, збільшуються як за кількістю, так і за географічною дисперсією. Слід пам'ятати, що ворог не є монолітним і не повністю ісламським. Слід також зазначити, що ворог націлений не виключно на немусульман. Дійсно, «Аль-Каїда» та інші екстремісти не вибирають своїх цілей, і значна кількість їх жертв були мусульманами.

Для сприяння глобальному ісламістському повстанню та його привабливості його стратеги активно використовують технології та інфраструктуру глобального зв'язку. Зараз у всьому світі працює понад 5000 веб-сайтів, що активно співпрацюють з терористичними групами, багато з яких розміщені на серверах США. Присутність терористів в Інтернеті швидко еволюціонувала від посібників із злому комп'ютерів та виготовлення бомб до більш вишуканих і сильно зашифрованих сайтів соціальних мереж, на яких ідентифікуються потенційні новобранці. А введення Інтернет-матеріалів англійською мовою – це цілеспрямована спроба орієнтуватися на вразливих людей на Заході. Зростаюча увага та швидкість передачі даних, що надаються Інтернетом, в тому числі на мобільних пристроях, ймовірно, продовжуватимуть стимулювати глобальну терористичну пропаганду в регіонах, які раніше вважалися закритими від таких повідомлень, оскільки Інтернет стає доступним для більшої кількості користувачів у більше країн. Сайти соціальних мереж, такі як Facebook та YouTube нині широко використовуються терористичними групами для підбурювання до насильства та зв'язку з широкою аудиторією.

У найближчому майбутньому тероризм територіально розташовуватиметься в центрі Південної Азії та Близького Сходу. Основними державами будуть Пакистан, Афганістан та Ірак.

І, оскільки, Міжнародні сили сприяння безпеці в Афганістані під керівництвом НАТО починають зменшуватись, іноземні джихадисти, швидше за все, або повернуться додому, або шукатимуть інші регіони конфлікту. Кілька сотень ветеранів воєн в Іраку та Афганістані вже переїхали на Близький Схід та Північну Африку, щоб уникнути контртерористичних операцій США.

Майбутнє тероризму значною мірою залежатиме від використання та доступності технологій. Все більш руйнівна зброя робить тероризм більш смертоносним, прогрес у транспортній сфері збільшить територіальне охоплення терористів, а дешевші та безпечніші засоби комунікації ускладнюють виявлення тероризму. У міру прогресу, поширення цих технологій та їх доступності для широкого кола суб'єктів все більше і більше потенційних ворогів можуть використовувати тероризм як стратегію та тактику.

На майбутнє тероризму частково вплине мобільність людей. Глобалізація тягне за собою більшу мобільність товарів, послуг та людей, а також грошей та інформації. Розширення ринків та дешевші, простіші та швидші перевезення все більше розмивають національні кордони. Прискорення чи уповільнення цієї тенденції матиме значний вплив на охоплення терористичних угруповань та роль національних кордонів у понятті безпеки.

Майбутнє тероризму буде формуватися спільними діями міжнародної спільноти в обороні від тероризму. Наразі, спостерігається тенденція швидких змін – якщо міжнародна спільнота зменшує вплив тероризму в певному аспекті або знаходить ефективні засоби протидії, це штовхає їх на пошук інших вразливих місць, перенаправлення загрози та переміщення ризику в нову зону.

Розуміння майбутнього тероризму вимагає розуміння тенденцій та розвитку подій у широкому діапазоні областей. Неможливо з точністю передбачити майбутній успіх супротивників, але можливо оцінити фактори, які сприятимуть їхньому успіху чи невдачі.

Серед цих факторів - якість керівництва терористичними організаціями, ефективність зусиль міжнародних організацій та компетентних органів з боротьби проти тероризму та наявність безпечних притулків для ворога.

Що стосується використання зброї, то основна увага приділяється використанню хімічної, біологічної, радіологічної або ядерної (ХБРЯ) зброї. Потенційне використання зброї масового знищення (ЗМЗ), все ще є малоімовірним, проте залишається тактикою, яка має потенціал для здійснення непропорційного впливу і впливу на цивільне населення. Посилення урбанізації і постійно зростаюча щільність населення будуть розширювати ефект ЗМЗ. Більше того, протягом останніх років Іран, і Сирія застосовували стратегію розповсюдження, яка включає ядерну програму, і обох підозрюють у збереженні певних можливостей з виробництва хімічної та біологічної зброї. Тим не менш, навіть низькосортні хімічні або біологічні атаки з використанням простого методу розповсюдження мали б непропорційний психологічний вплив на громадськість. Існує безліч свідчень про глобальний чорний ринок ХБРЯ матеріалів. Отже, для спецслужб у всьому світі чиста оцінка ХБРЯ загрози залишається можливою, але не ймовірною.

Збільшується увага до кібертероризму та терористичного використання Інтернету. Миттєве і нецензуроване спілкування в соціальних мережах провокує паніку серед населення, і можливо завадить спробам офіційної влади надавати точну і адекватну інформацію про справжній характер і ступінь загрози для цивільного населення. Кібератаки можуть бути використані для нанесення непрямих фізичних збитків критичній інфраструктурі або у поєднанні з традиційною атакою. Ця форма нападу посилить психологічні наслідки фізичної атаки, використовуючи наш страх перед соціальною вразливістю. Цей страх виникає через нашу сучасну залежність від комп'ютерних технологій та інформаційних систем.

Терористи могли б порушити критичну інфраструктуру, таку як електромережі та фінансові послуги, з метою викликати масову паніку та політичні заворушення. Проте терористи продовжуватимуть підтримувати прямі дії. Незважаючи на хаос і страх, які можуть виникнути внаслідок порушення роботи урядової комп'ютерної мережі, фондового ринку чи інших Інтернет-послуг, фізичне знищення від бомби матиме більший і довготривалий психологічний ефект, особливо в країнах, які не звикли до тероризму.

Можливі цілі терактів, такі як постачання енергії або продовольства. Нафтовидобувні країни схильні до тероризму, оскільки вони є важливими об'єктами терористів, які можуть атакувати нафтові споруди, щоб нанести більший вплив та завдати шкоди закордонним інтересам могутніх країн.

Ймовірно також посилення вербування, націленого на друге та третє покоління європейських мусульман, які проживають у Європі. Особливі зусилля щодо вербування вже були зосереджені, наприклад, на мусульманській молоді, яка проживає в Нідерландах, і раніше вважалось, що вона була повністю асимільована в новій країні та культурі.

Зростаюча економічна нерівність в поєднанні з розчаруванням, породженим обмеженими можливостями для зайнятості збільшується молодого населення, було відзначено як постійна рушійна сила тероризму. Коли великі маси населення перетинають кордони або через збройні дії, або через кліматичні проблем або через відсутність економічних можливостей, ймовірним є розростання радикальних, анти-іммігрантських і анти-інтеграційних фракцій, створених для «захисту» ідентичності корінної нації проти чужої культури і релігії.

Також важливо пам'ятати, що загроза державного тероризму не зникне. Висловлюються занепокоєння, наприклад, щодо підтримки Іраном «Хезболли» та наслідків для національної безпеки США у разі подальшого загострення

напруженості в Ірані. Слід враховувати ті самі занепокоєння щодо ХАМАСу та палестино-ізраїльського питання.

Відчуження мусульманського населення в західному світі є головною складовою поширення джихадистської ідеології. Мусульмани, які проживають у Сполучених Штатах, знаходяться на балансі більш інтегрованими, більш процвітаючими і, отже, менш відчуженими, ніж мусульмани, які живуть у Західній Європі. Відносна соціально-економічна маргіналізація мусульманських громад у Європі робить їх більш вразливими до радикальних політичних та релігійних повідомлень. Мусульманська культура, зокрема ісламська віра, не мають широкого розуміння в західному світі.

3.2. Визначення інструментів протидії у зв'язку з новими викликами

Для того, щоб випередити майбутні загрози, міжнародна спільнота повинна бути проінформована шляхом більш повного розуміння природи супротивників. Спостерігається тенденція вести вчорашні війни – з тією ж зброєю, тактикою та мисленням, що використовувались раніше з великим успіхом (наприклад, холодна війна). Незважаючи на те, що є уроки, які слід взяти з минулого, протидія цьому новому глобальному повстанню вимагає зміни парадигми. Тероризм – це серйозний супротивник, активний, інноваційний, добре розвинений у мережі, гнучкий, терплячий, підкований у технологічному плані, і постійно вчиться та адаптується на основі як успішних, так і невдалих операцій всьому світу. Протидія міжнародної спільноти повинна бути дзеркальною.

З точки зору політики боротьби з тероризмом, вагомим аспектом є заборона всіх матеріалів «Аль-Каїди» в Інтернеті та «знищення» всіх веб-сайтів терористів, де б вони не з'являлися. Такі дії потребували б координації між країнами-однорідцями та вимагали б співпраці телекомунікаційних компаній та провайдерів Інтернету. Немає гарантій, що матеріал не потрапить на інші веб-

сайти, але простий акт його видалення кожного разу, коли він буде представлений, ускладнить пропагандистську кампанію «Аль-Каїди», збільшить її витрати на ведення бізнесу.

Посилення прийняття державами-членами шляхом створення Глобальної стратегії боротьби з тероризмом та Загальних рамок проти тероризму демонструє усвідомлення того, що транскордонне співробітництво зараз необхідне для боротьби з транскордонною злочинністю, такою як тероризм.

Через те, що тероризм майбутнього буде досить непередбачуваним, міжнародна спільнота повинна «мислити нестандартно» і підходити до цього явища інноваційно, осмислюючи його по-іншому.

Міжнародні організації повинні оцінити свою роль у проведенні довгострокових оцінок та стратегій. В обов'язки атитерористичних дій повинно входити:

- вивчення існуючих загроз, щоб спроектувати їх розвиток у майбутньому;
- вивчення тенденцій у зброї, технологіях, способах та цілях, що використовуються терористами (тобто подій, які можуть перетворити ландшафт безпеки);
- перегляд існуючих можливостей для виявлення розривів між поточними можливостями та вимогами завтрашніх загроз;
- проведення військових ігор та сценаріїв для впровадження інноваційного мислення щодо можливих майбутніх загроз;
- оцінка того, як терористичні групи можуть діяти навколо або маргіналізувати ефективність політики та захисних заходів.

Постійно мінливе і непередбачуване середовище безпеки, яке стоїть перед міжнародною спільнотою вимагає постійних сумнівів у припущеннях. Кожна з організацій повинна застосовувати комплексний, мультидисциплінарний підхід до свого аналізу, розглядаючи весь спектр факторів, які змінять і сформуєть

середовище безпеки в майбутньому, включаючи соціальну, політичну, технологічні, економічні та інші тенденції. Вони повинні провести всебічну, систематичну експертизу безпеки та усіх загроз, планів та стратегій внутрішньої безпеки з метою довгострокового планування та модернізації. Організації повинні бути спроможними реагувати на широкий спектр непередбачуваних загроз, які швидко виникатимуть, представляючи мало часу для розробки спеціальних реакцій. Систематизований та регулярний процес перегляду всіх загроз, ресурсів та планів дозволить сформувати систему національної безпеки, яка буде надійною, гнучкою та пристосованою до того, як загроза стане реальною. Простіше кажучи, це дозволить визначити, які загрози існують, які інструменти необхідні для їх подолання, яка структура сил і які ресурси потрібні Конгресу для реалізації.

Для того, щоб підготуватися до повного обсягу потенційних загроз, міжнародні організації повинні консультиватися з іншими компетентними органами.

Також повинні зусилля бути спрямовані на розробку набору показників радикалізації (окремо від метрик тероризму) для правоохоронних органів та звітування розвідки, що функціонуватиме як система раннього попередження, деталізуючи, де може відбутися та/або посилюватися радикалізація.

Корисним був би вектор співпраці з професіоналами різних світоглядів, навичок, мов та культурних досвідів. Величезні культурні відмінності між мусульманськими громадами та Заходом створюють труднощі та втрачені можливості. Міжнародні організації повинні мати різні перспективи для підходу до цього питання. Більше розуміння культури допоможе створити міцніші стосунки з мусульманською громадою.

Міжнародні організації повинні усвідомити необхідність вживати профілактичних заходів на місцевому рівні та сприяти обмін найкращими практиками інших націй та громад.

Міжнародні організації повинні розробити вектор співпраці між собою для координації зусиль у боротьбі проти тероризму та створення середовища обміну інформацією.

Еволюція тероризму в багатьох країнах продовжує зосереджуватись на атаках на ключову інфраструктуру, зокрема транспортну. Хоча велика частина поточних вимог щодо захисту критичної інфраструктури покладається на державні та місцеві органи влади та приватний сектор, міжнародні організації повинні продовжувати співпрацювати безпосередньо з державами та проводити заходи щодо забезпечення стійкості та зменшення вразливості ключової критичної інфраструктури з урахуванням міжнародного досвіду.

Міжнародна спільнота повинна використовувати всі шляхи міжнародного співробітництва та державні інструменти для зміцнення існуючих та формування нових партнерських відносин для сприяння та підтримки глобальної мережі, яка дозволяє забезпечити надійний обмін інформацією та ефективно протидіяти тероризму. Одного лише військового підходу буде недостатньо для подолання та боротьби з майбутніми загрозами. У цій битві міжнародна спільнота повинні збалансувати і інтегрувати всі елементи управління, включаючи дипломатичні, економічні та правові документи.

Формуючи нову спільну стратегію протидії, важливо, щоб міжнародні організації вчилися на попередньому досвіді, щоб краще запобігати атакам, а також постійно змінювали засоби та способи реагування.

Також важливим довгостроковим завданням є формування легітимності та верховенства закону в тих країнах, які цього найбільше потребують. Міжнародним організаціям потрібно організувати співпрацю із засобами масової інформації та освітніми закладами для залучення громадськості до зусиль щодо запобігання та реагування, розробляючи послідовні, точні, реалістичні, переконливі та дієві повідомлення, а також обґрунтовані на фактичних даних

стратегії. У партнерстві із засобами масової інформації та освітніми установами міжнародна спільнота має:

- Розробити послідовні та надійні повідомлення, які реалістично, правдиво, зрозуміло та переконливо описують ризики.
- Підтримувати довіру громадськості, забезпечуючи повне інформування громадськості та надаючи точну науково обґрунтовану інформацію.
- Надання чітких, конкретних рекомендації щодо дій щодо особистої безпеки - як під час кризи, так і після неї.

ВИСНОВКИ

Сьогодні міжнародний тероризм офіційно визнаний усім світовим співтовариством однією з найбільш важливих глобальних загроз сучасності поряд із загрозою ядерної війни та екологічною катастрофою. Об'єктами міжнародного тероризму як форми прояву політичного екстремізму нерідко виступають іноземні держави та їх організації, іноземні громадяни, міжнародний правопорядок і безпека.

Починаючи з кінця половини ХХ століття, тероризм з внутрішньої проблеми національних держав трансформувався в явище інтернаціонального характеру з проявом найбільш агресивних форм терористичних загроз, підвищенням ступеня організованості терористичної діяльності, використанням новітніх технічних засобів масового знищення. Це різко збільшило ступінь його суспільної небезпеки і кваліфікується як фундаментальна глобальна загроза, яка використовується деструктивними силами як інструмент досягнення певних політичних цілей. Зростання проявів міжнародного тероризму в різних частинах нашої планети викликало значне збільшення арсеналу пропаганди і поширення терористичних ідей, вербування прихильників і організацію інформаційного екстремізму і тероризму. Основним інструментом такої деструктивної діяльності при цьому стають все нові можливості засобів передачі інформації та інформаційних технологій. В останнє десятиліття спостерігається геометричне зростання кількості прикладів пропаганди екстремізму і тероризму в Інтернеті, який не має будь-яких кордонів.

Метою даної дипломної роботи було визначення ролі та особливості методів боротьби міжнародних організацій з міжнародним тероризмом.

Для досягнення зазначеної мети було виконано ряд завдань:

- досліджено поняття «тероризм»;
- було розглянуто явище тероризму в умовах глобалізації;

- проаналізовано значення та специфіку діяльності міжнародних організацій у боротьбі проти тероризму;
- ознайомлення з основними конвенціями та угодами, створених з метою зменшити вплив тероризму на світову спільноту;
- дослідження ефективності методів протидії міжнародному тероризму та визначення майбутніх перспектив розв'язання проблеми тероризму.

Відповідно до поставлених завдань, у процесі дослідження вдалось отримати наступні висновки:

1. Тероризм як явище соціальної дійсності існує не одне століття, проте досі у науковій доктрині немає єдиного визначення. Термінологія тероризму найчастіше залежить від ряду факторів: це й хронологічні й географічні рамки, у яких відбувається дане явище. Але, у чому сходиться більшість дослідників (історики, політологи, філософи, соціологи й т.д.), тероризм - це практика залякування супротивника шляхом фізичного насильства, аж до його знищення. Треба відзначити, що це ретельно спланована дія або спроба дій, що реалізована, як правило, групою людей, за допомогою зброї, спрямована проти мирних громадян для здійснення своїх цілей.

2. В умовах глобалізації, зростає економічна та фінансова взаємозалежність країн, швидко розвиваються засоби інформації та комунікації, що в свою чергу дозволяє скорочувати просторово-часові та інформаційні межі між окремими людьми, угрупованнями, народами та країнами. Також поширюється культ матеріального успіху, наслідком чого є розмиття цінностей та усталених моральних норм. Це сприяє появі нових міждержавних конфліктів, активізації націоналістичних настроїв, інтернаціоналізації злочинності. Зокрема, відновлюється та активізується наркоторгівля, контрабанда, тероризм. Серед головних причин терористичної діяльності в умовах глобалізації слід виокремити наступні: існування значного дисбалансу потреб і інтересів різних соціальних груп і держав; поширення радикалізму й екстремізму в політичній ідеології та

політичній боротьбі; відновлення й поглиблення в практиці міжнародних відносин економічної й політичної нерівності, становлення націоналізму й релігійного екстремізму як глобальних політичних факторів. А високий рівень технологічного розвитку та потужні інформаційні можливості впливу на світ сприяють здійсненню масштабних терористичних актів, які можуть виконуватись як і групою терористів, так і однією людиною.

3. Роль міжнародних організацій у протидії тероризму безумовно важлива. Кожна з них має свій власний арсенал методів та інструментів боротьби. Проте, зважаючи на змінний характер явища тероризму, ефективність застарілих інструментів протидії знижується. Наприклад, на практиці ООН досить погано вдається швидко і ефективно реагувати на гострі спалахи напруженості в зонах конфліктів. Безсумнівно, ситуація в світі змінюється, ООН і Рада безпеки потребують реформ з метою збільшення ефективності інструментів протидії. Для успішного проведення даних реформ необхідна згода з ними переважної більшості учасників міжнародного спілкування. НАТО, зі своїм військовим потенціалом, може вирішити проблеми безпеки та тероризму лише за допомогою оновленої моделі співпраці зі своїми партнерами, оскільки ці ризики випливають через нестабільність гарячих регіонів на карті світу. А ОБСЄ потрібно пройти довгий шлях у зміцненні співпраці між різними підрозділами, відділеннями та місіями та переконанні держав-учасниць, що тероризм розуміється не лише як державна, правоохоронна проблема, а багатовимірною загрозою, яка вимагає дотримання прав людини, всебічного та багатостороннього реагування.

4. Світове співтовариство має багато методів боротьби з тероризмом (прийняття різноманітних законодавчих рішень щодо боротьби з терористами, нанесення превентивних ударів по базам їх підготовки, введення спеціальних підрозділів по боротьбі з ними), але цього недостатньо. У зв'язку з розширенням терористичної діяльності а також винайденням нових способів знищення людей (хімічна, біологічна, радіаційна загроза), терористам стає легше підтримувати

атмосферу страху й залякування, а теракти призводять до все більш руйнівних наслідків. Тому на сьогодні з'являється необхідність розбудови більш адекватної системи боротьби з терором, у якій повинні брати участі всі країни світу, а не лише ті, що страждають від нападів терористів.

5. В даний час правова регламентація міжнародного співробітництва в боротьбі з міжнародним тероризмом здійснена всебічно в рамках діяльності універсальних і регіональних міжнародних організацій. Завдяки діяльності організації Об'єднаних Націй, Ради Європи, Європейського Союзу, НАТО, Африканському Союзу, Інтерполу розроблені і прийняті міжнародні акти, що регламентують як загально правове міжнародне співробітництво із зазначеної проблематики, так і спеціалізовані міжнародні документи, спрямовані на боротьбу з тероризмом. Однак для багатьох держав щодо окремих значущих міжнародних актів по боротьбі з міжнародним тероризмом все ще залишається актуальною проблема їх ратифікації та імплементації міжнародних норм. В даний час вже не потрібна розробка нових міжнародних актів та юридичних інструментів. Державам необхідно активізувати роботу над ефективним функціонуванням існуючих механізмів міжнародного співробітництва в рамках їх правових систем.

6. Тероризм слід ретельно дослідити на двох основних рівнях: на національному, стосовно до кожної країни окремо (прагнути до запобігання глобальному тероризму і розповсюдженню зброї, розглядати, вивчати і приводити національні дослідження в реальні дії), і на міжнародному (з урахуванням гостроти класової боротьби на міжнародній арені і міжнаціональних, релігійних і міжнародних відносин в кожний історичний період).

Отже, явище тероризм, будучи складним явищем, є глобальною загрозою, видом насильства, методом боротьби або стратегією досягнення певних цілей. В умовах глобалізації, явище дедалі ширше охоплює території та захоплює

послідовників у всьому світі. Рівень загрози тероризму зростає з кожним роком. Таким чином, боротьба з тероризмом повинна бути первинною проблемою для всіх держав та міжнародних організацій. У контексті проведеного дослідження було виявлено, що тих інструментів, які існують на сьогодні у арсеналі міжнародних організацій, недостатньо або вони є не ефективними. Зрозуміло, що повністю викоринити явища тероризму неможливе, але за допомогою побудови правильної політики протидії тероризму можна знизити його вплив в рази.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антипенко, В. Ф. Міжнародна кримінологія. Досвід дослідження тероризму. / В. Ф. Антипенко. *Фенікс*, 2011. С. 205.
2. Африканский союз. *Wikipedia*. URL: https://ru.wikipedia.org/wiki/Африканский_союз.
3. Бабієва А. Політичне насилля: теоретичний аспект. *Інститут політичних і етнонаціональних досліджень ім. І.Ф. Кураса НАН України*. URL: https://ipiend.gov.ua/wp-content/uploads/2018/07/babieva_polityche.pdf.
4. Бабій М. Сучасні виклики та загрози міжнародного тероризму. *Міжнародні відносини, Серія «Політичні науки.»* № 15. 2017. URL: http://journals.iir.kiev.ua/index.php/pol_n/article/view/3126
5. Бунчук М. М. Економічні причини і наслідки міжнародного тероризму. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 1. С. 59–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aplup_2016_1-2_93.
6. Бухарестский план действий по борьбе с терроризмом. *Organization for Security and Cooperation in Europe*. URL: <https://www.osce.org/ru/secretariat/42529>.
7. Бусел В. Т. Великий тлумачний словник сучасної української мови. Ірпінь: Перун, 2005. С. 1728.
8. Виноградов В. М. Терроризм: психологический портрет. *Терроризм. Правовые аспекты борьбы. Нормативные и международные правовые акты с комментариями. Научные статьи*. 2017. С. 75–79.
9. В. Вітюк, С. Єфімов. Лівий тероризм на Заході: історія та сучасність. 2005. 241 с.
10. Вовк С. Вплив тероризму на міжнародний туризм. *Журнал європейської економіки*. 2015. Т. 14. № 1. С. 37-50. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/jee_2015_14_1_5.

11. Возжеников А.В, Выборнов М.А, Гончаров А.Ю. Международный терроризм. Борьба за геополитическое господство. *Эксмо*, 2007. 528 с.
12. Вознюк В.С. Синдром «антитеррористичного світу» Дослідження світової політики. *Зб. наук. праць. К.: ІСЕМВ НАН України*. 2003. Випуск 25. С. 107-118.
13. Газова атака в токійському метро. *Онлайн-видання «Цей день в історії»* – URL: <https://www.jnsm.com.ua/h/0320P/>.
14. Галицкий З. Обязательство выдавать или осуществлять судебное преследование ("aut dedere aut judicare") в международном праве. *Доклад Комиссии международного права Генеральной Ассамблее о работе ее пятьдесят шестой сессии*. URL:<https://legal.un.org/ilc/reports/2004/russian/annex.pdf>.
15. Гансер Даниэль. Секретные армии НАТО: Операция «Гладио» и терроризм в Западной Европе. *Кучково поле*. 2012.
16. Горбунов А. С. К вопросу о классификации терроризма. *Московский журнал международного права*. 2015. № 1. С. 53. URL: <http://lawlibrary.ru/article/1112931.html>
17. Горбунов Ю.С. Терроризм и правовое регулирование противодействия ему. *Молодая гвардия*. 2017. С.310.
18. Грачова В. В. Роль ради безпеки ООН та Генеральної Асамблеї ООН у забезпеченні міжнародно-правового регулювання боротьби з тероризмом. *Часопис Київського університету права*. 2016. № 4. С. 359-364.
19. Грачев С.И. К вопросу о дефиниции «Терроризм». *Вестник Нижегородского университета им. Н.И. Лобачевского*. № 3. 2014. С. 242-245.
20. Грицайчук Н.О. Особливості розвитку тероризму в умовах глобалізації. 2014. URL: <http://studies.in.ua/ru/tezisy/1395-osoblivost-terorizmu-v-umovah-globalzacyi.html>.

21. Гулиев А. Д. Международный терроризм – геополитический вызов всему мировому сообществу. 2011. № 3. С. 15.
22. Держави-члени Організації Об'єднаних Націй. *Вікіпедія*. 2019. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/UN>.
23. Дмитриев А.В. Насилие: социополитический анализ. *РОССПЭН*. 2011. С. 53.
24. Дремин В. Н. Террор как метод организованной преступной деятельности. *Вісник Одеського інституту внутрішніх справ*. 2002. № 7. С. 157.
25. Канунникова Н. Д. Зарубежный опыт противодействия терроризму и экстремизму. *Правовая наука и правоприменительная практика*. 2014. №3. С.163-168.
26. Килясханов, Х. Ш. ОБСЕ в борьбе с терроризмом: учебное пособие. *Закон и право*. 2013. С. 523.
27. Конвенція про правопорушення та деякі інші дії, вчинені на борту повітряного судна. *Законодавство України*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_244#Text.
28. Конвенція про боротьбу з незаконним захопленням повітряних суден. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_167#Text.
29. Конвенція про запобігання та покарання злочинів проти осіб, які користуються міжнародним захистом, у тому числі дипломатичних агентів URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/Text>.
30. Краткая история «красных бригад» (1970-1980). 2011. *Теология освобождения*. URL: <http://nikitich-winter.blogspot.com/2011/09/1970-1980>.
31. Кульчицький С.В., Примаченко Я.Л. Визначення понять «Терор і тероризм». *Енциклопедія історії України*. URL: <http://www.history.org.ua/termin=Teroryzm>.

32. Ланцов С. А. Этнический терроризм и борьба за национальное освобождение. *Политология. Международные отношения*. 2014. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/etnicheskij-terrorizm-i-borba-za-natsionalnoe-osvobozhdenie>.
33. Лыжнеков А. Противодействие терроризму в регионе. *Международная жизнь*. 2017. URL: <https://interaffairs.ru/jauthor/material/1850>.
34. Маккі Роберт. «Чи можуть солдати бути жертвами тероризму?» *Нью-Йорк Таймс*. 2014. С. 20.
35. Михайлов О.Є. Шляхи протидії тероризму. *Кримінологія. Навчальний посібник. Знання*, 2012. С. 36.
36. Мішин О. Миротворча діяльність Африканського союзу. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. № 98. С. 3-5.
37. Міжнародна конвенція про боротьбу з актами ядерного тероризму. 2006. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_d68#Text.
38. Міжнародна конвенція про боротьбу із захопленням заручників. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_087#Text.
39. Міжнародна конвенція про боротьбу з бомбовим тероризмом. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_374#Text.
40. Міжнародна конвенція про боротьбу з фінансуванням тероризму. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_518#Text.
41. Неволя В. В. Інтерпол та Європол: співвідношення діяльності міжнародних організацій в боротьбі з організованою злочинністю. *Боротьба з організованою злочинністю і корупцією (теорія і практика)*. 2011. № 24. С. 15-20.
42. Новікова Л. В. Рада безпеки ООН як інституція протидії тероризму. *Серія «Міжнародні відносини. Економіка. Країнознавство. Туризм»*. Т. 2. № 4. 2014.

43. Одиннадцятий Конгресс Організації Об'єднаних Націй по предупрежденню преступности и уголовному правосудию. *A/CONF.203/15*. 2005. URL: <https://undocs.org/pdf/symbol=ru/A/CONF.203/15>.
44. Омер Ф. Катенар. НАТО та протидія тероризму. 2010. URL: <https://nuou.org.ua/assets/documents/nato-ta-protidya-terorizmu.pdf>.
45. Пацек П. Тероризм в Европе как фактор развития угроз. *Наука і техніка Повітряних Сил Збройних Сил України*. 2018. № 3. С. 88-95.
46. Петрищев В. Е. Что такое терроризм, или Введение в террорологию. *Красанд*. 2018.
47. Програма «Наука заради миру та безпеки». *NATO*. 2012. URL: https://www.nato.int/cps/uk/natohq/topics_85373.htm
48. Проект Кодексу злочинів проти миру та безпеки людства (витяг). 1995. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_710#Text.
49. Резолюція 1368 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4370-му засіданні. 2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/995_896#Text.
50. Резолюція 1373 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4385-му засіданні. 2001. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_854#Text.
51. Резолюция, принятая Генеральной Ассамблеей 15 июня 2017 года. *A/RES/71/291*. 2017. URL: <https://undocs.org/pdf?symbol=ru/A/RES/71/291>.
52. Резолюція 1373 (2001), ухвалена Радою Безпеки на її 4385-му засіданні. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_854#Text.
53. Седляр Ю. О. Міжнародні санкції Африканського Союзу як чинник забезпечення безпеки на континенті. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили. Сер. : Політологія*. 2013. Т. 212. № 200. С. 23-28.
54. Сенів Т. Що таке Інтерпол та як опинитися у його базах розшуку. URL: <http://prokopyshynpartners.com/ru>.

55. Сербіна К. ООН у боротьбі з міжнародним тероризмом. *Актуальні проблеми міжнародних відносин*. 2011. Вип. 95(2). С. 144-145.
56. Серета В. В., Серкевич І. Р. «Тероризм: кримінологічна детермінація і кримінально-правова протидія: монографія». Львів: ЛьвДУВС. 2016. С. 188. URL: <http://dspace.lvduvs.edu.ua/bitstream.pdf>
57. Серкевич І. Р. Визначення поняття тероризм та його генезис. *Часопис Київського університету права*. 2011. № 4. С. 331-335.
58. Скулиш Є. Д. Поняття транснаціональної організованої злочинності та її співвідношення з тероризмом. *Питання кримінального права та кримінології*. 2012. URL: http://pravoisuspilstvo.org.ua/archive/2012/2_2012/42.pdf.
59. Смолій В. А. Глобалізація. *Енциклопедія історії України: Інститут історії України. «Наукова думка»*. 2004. С. 688. URL: <http://www.history.org.ua/?termin=Globalizaciya>
60. США: НАТО рассматривает предоставление Турции военной помощи. *Европейская правда*. 2020. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/rus/news/2020/03/10/7107332/>.
61. Тероризм: теоретико-прикладні аспекти: навчальний посібник. Львів: ЛьвДУВС. 2011. С. 328. URL: http://www.college-business.dp.ua/docs/other_information_237.pdf
62. Типи тероризму. *Політологія: наука про політику*. URL: https://pidru4niki.com/1260090336544/politologiya/tipi_terorizmu. <http://anrai.ru/page/476.htm>
63. Условия возникновения террористической угрозы и меры противодействия. *«Наш мир без террора»*. 2018. URL: http://kotlas-city.ru/uploads/com_files/terror/12.pdf.
64. Чернядьева Наталья Алексеевна. Понятие «Международный терроризм» в международных соглашениях ООН. 2012. URL: <https://cyberleninka>

.ru/article/n/ponyatie-mezhdunarodnyy-terrorizm-v-mezhdunarodnyh-soglasheniyah-oon.

65. Черноус Ю. М. Завдання Інтерполу у боротьбі зі злочинами міжнародного характеру. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2012. № 1. С. 566-574.

66. Шей Дж. НАТО в 70 років: нагода налаштуватися. *NATO Review*. 2019. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2019/04/05/nato-v-70-rokv-nagoda-nalashtuvatis/index.html>

67. Як змінився тероризм у Європі за останні десятиліття. *DW*. 2016. URL: <https://www.dw.com/uk/a-19159312>.

68. Як підтримується безпека в Середземному морі. *NATO*. 2016. URL: <https://www.nato.int/docu/review/uk/articles/2010/05/04/yak-pdtrimut-sya-bezpeka-v-seredzemnomu-mor/index.html>.

69. Attacks on US Embassies in Kenya and Tanzania. *Global Security*. 2011. URL: <https://www.globalsecurity.org/security/ops/98emb.htm>.

70. Center for Strategic and International Studies, Cybercrime, Cyberterrorism, Cyberwarfare, Averting an Electronic Waterloo. *CSIS*, 2016.

71. Comprehensive Political Guidance. *NATO*. 2015. URL: https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49176.htm#:~:text=The/Comprehensive/Political/Guidance/endorsed,thepossibilit/unpredictable/20events.

72. Countering terrorism. *OSCE*. URL: <https://www.osce.org/countering-terrorism>.

73. Definition of terrorism. *Oxford Learner`s Dictionary*. URL: <https://www.oxfordlearnersdictionaries.com/definition/english/terrorism?q=terrorism>.

74. Dorothy Denning, “Activism, Hactivist, and Cyberterrorism”. *Networks and Netwars, John Arquilla and David Ronfelt*. 2001. P. 269.

75. General Assembly resolution 49/60 of 9 December 1994, Declaration on Measures to Eliminate International Terrorism. *A/RES/49/60*.

76. General Assembly resolution 60/288 of 8 September 2006, The United Nations Global Counter-Terrorism Strategy. *A/ RES/60/288*.
77. Global Terrorism Index 2020: Measuring the Impact of Terrorism, Sydney. *Institute for Economics & Peace*. 2020. URL: <http://visionofhumanity.org/reports>.
78. Global Terrorism Overview: Terrorism in 2019. *START Background Report*. 2020. URL: https://www.start.umd.edu/pubs/START_GTD_GlobalTerrorismOverview2019_July2020.pdf.
79. Human Rights, Terrorism and Counter-terrorism. *Office of the United Nation High Commissioner for Human Rights*. 2008. URL: <https://ohchr.org/Documents/Publications/Factsheet32EN.pdf>.
80. International Law Aspects of Countering Terrorism. *UNODOC*. 2012. URL: <https://www.unodc.org/documents/terrorism/Publications/FAQ/English.pdf>.
81. John Philip. Terrorism. *Encyclopedia Britannica*. 2020. URL: <https://www.britannica.com/topic/terrorism>.
82. Julia Kagan. Combating the Financing of Terrorism (CFT). *Investopedia*. 2021. URL: <https://www.investopedia.com/terms/c/combating-financing-terrorism-cft.asp>.
83. Labévière R. Terrorisme et mondialisation: Crise ou normalité. *Comité Valmi*. Paris, 2016. URL: <http://www.comite-valmy.org/spip.php?article7137>
84. Myra Williamson. Terrorism, War and International Law: The Legality of the Use of Force Against Afghanistan in 2001. *Springer Science+Business Media*. 2010. URL: https://www.researchgate.net/publication/251317744_Myra_Williamson_Terrorism_War_and_International_Law_The_Legality_of_the_Use_of_Force_Against_Afghanistan_in_2001.
85. Muhwezi, Andrew M. Transnational Terrorism in Africa. *Naval Postgraduate*

School. 2014. URL: <https://visionofhumanity.org/wp-content/uploads/2020/11/GTI-2020-web-1.pdf>.

86. NATO. Official text: The Alliance's Strategic Concept approved by the Heads of State and Government participating in the meeting of the North Atlantic Council in Washington D.C. 1999.

87. Protocol for the Suppression of Unlawful Acts against the Safety of Fixed Platforms Located on the Continental Shelf. *SHERLOC*. URL: https://sherloc.unodc.org/cld/v3/sherloc/treaties/search.jspx#?mv=treaties_.

88. Ray Michael. "Oslo and Utøya attacks of 2011". *Encyclopedia Britannica*. URL: <https://www.britannica.com/event/Oslo-and-Utoya-attacks-of-2011>.

89. Resolution On The Strengthening Of Cooperation And Coordination Among African States. *Organisation of African Unity*. URL: <https://archives.au.int/handle/123456789/708>.

90. Sara M. T. Polo. How Terrorism Spreads: Emulation and the Diffusion of Ethnic and Ethnoreligious. 2020. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/0022002720930811>.

91. See Matthew Levitt. Iraq, U.S., and the War on Terror. Stemming the Flow of Terrorist Financing: Practical and Conceptual Challenges. 2003. P. 59.

92. Security Council Committee Established Pursuant to Resolution 1373. *UNDOCS*. 2006. URL: <https://www.un.org/securitycouncil/ctc/>.

93. Sixth Committee. *UN*. URL: <https://www.un.org/en/ga/sixth/>.

94. Social, Humanitarian & Cultural Issues (Third Committee). *UN*. URL: <https://www.un.org/en/ga/third/>.

95. Terrorism Definitions. *FBI*. URL: <https://www.fbi.gov/investigate/terrorism/definition>.

96. The Global Terrorism Index 2016. *The Institute for Economics and Peace and University of Maryland*. P. 4. URL: <http://economicsandpeace.org/wp-content/uploads/2016/09/Global-Terrorism-Index-2016.pdf>

97. The phenomenon of irhāb (terrorism): meaning, history and causes. *Al-Shajarah*. 2018. URL: <https://journals.iium.edu.my/shajarah/index.php/shaj/article/view/661/298>.
98. The UN Global Counter-Terrorism Strategy. *A/RES/60/288*. URL: <https://www.un.org/counterterrorism/un-global-counter-terrorism-strategy-counter-Terrorism-operational-terrorism>.
99. The United Nations. *Inside History newsletter*. 2018. URL: <https://www.history.com/topics/world-war-ii/united-nations-According-document-the-in-solving-20problems>.
100. The War on Terrorism by Stephen Gale, Michael Radu, Harvey Sicherman. *NY: Transaction Publishers*, 2008.
101. William B. Messmer. The origins of united nations' global counter-terrorism-system. *HAOL*. 2010. URL: <https://dialnet.unirioja.es/descarga/articulo/3671371.pdf>.
102. Zachary Abuza, "Funding Terrorism in Southeast Asia: The Financial Network of Al Qaeda and Jemaah Islamiya." *Contemporary Southeast Asia*. 2012. № 25. P. 175.